

Militäröfningarna vid rikets läroverk

Balck, Viktor,

78 B i Br.

National Library
of Sweden

*Under
Inn. öfver
(Rv)*

MILITÄRÖFNINGARNA

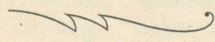
VID

RIKETS LÄROVERK

AF

V. G. BALCK.

—♦—
UTGIFVEN AF FÖRENINGEN FÖR BEFRÄMJANDE AF
SKOLUNGDOMENS VAPENÖFNINGAR.

STOCKHOLM
SVENSKA TRYCKERIBOLAGET EKMAN & Co
1899.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF UPPSALA

RESEARCH REPORT

W. G. BALCK

STOCKHOLM

Kungl. biblioteket

0 0000 000059114

Militäröfningarna vid rikets läroverk.*

Under det gångna året har från åtskilliga håll föreslagits att åtgärder måtte vidtagas till afskaffande af militäröfningarna vid rikets läroverk. Då detta anlopp mot ett beståndande, som under snart ett fyrtital af år befunnits vara godt, väckt en viss uppmärksamhet, hafva vi ansett, att vår förening, som under tjugotre år med framgång arbetat för främjande af skolungdomens vapenöfningar, äfven bör göra sitt uttalande i frågan.

Långt innan den nu befintliga rörelsen mot skolornas militäröfningar väcktes till lif, hafva ett par liknande försök blifvit gjorda, ehuru utan framgång. Första angreppet deremot gjordes vid gymnastikläraremötet i Jönköping 1883, då ett par deltagare deri framkommo med en antydan om militäröfningarnas obehöflighet i skolorna. Mötet beslöt dock med stor majoritet att uttala sig för deras bibehållande såsom nyttiga, så väl ur militär som ur den allmänna uppfostrans synpunkt.

Sedan rådde lugn i många år; öfningarna fortgingo och utvecklades öfver allt, der förhållandena ej voro för ogynnsamma eller intresset ringa, till det bättre, särskildt hvad målskjutningen beträffar.

Ledarne af dessa öfningar hade redan vid slutet af 70-talet börjat inlägga mera allvar, ordning och disciplin vid deras utförande, i samma mån som man började inse deras nytta för ungdomen. Ifrån det att de betraktades, liksom förut bevaringens öfningar vid våra regementen, såsom ett nödvändigt ondt, hvilket man ville komma ifrån för billigast möjliga pris, fingo de nu en allvarsprägel som de tillförne ej egt.

Man började verkligen arbeta och taga ut ur öfningarna hvad man kunde. I stället för att ledaren oftast tillförne förekom i hatt och promenadkäpp, då han kommanderade sitt skolgosskompani, hvilket dessutom var illa utrustadt, utan tillstymmelse till utredningspersedlar, somliga gossar i runda hattar, andra i mössor, somliga i långa, andra i korta rockar o. s. v., påtogo sig ledarna nu allmänt uniform; lärjungarna ifördes uniformsmössor och korta kavajer; vid ett läroverk, Örebro h. allm. läroverk, hade fullständig uniform redan tillförne anlagts. Lifremmar, bajonettbaljor och patronväskor anskaffades flerstädes genom enskilda bidrag; i Stockholm hufvudsakligast genom denna förenings försorg. Likaledes utverkades på denna förenings initiativ hos K. M. rätt att ur kronans förråd utrequirera fullgoda gevär af 1867 års modell. Gossarne sjelfva skaffade sig ränslar, och den sålunda utrustade unga truppen fick ett ganska soldatmessigt utseende, hvilket ej så litet bidrog att gifva öfningarna disciplin och allvar.

Målskjutningsöfningarna, hvilka tillförne utgjordes af ett temligen meningslöst aflossande af det bestämda antalet skarpa skott på möjligast korta tid, fingo nu ganska grundliga förberedande öfningar; hvarje lärjunge lärde sig att intaga en riktig skytteställning och blef fullt hemmastadd med de grundläggande reglerna för en säker skjutning.

De af denna förening sedan tjugotvå år tillbaka för Stockholms skolungdom anordnade täflingsskjutningarna verkade godt för skjutfärdighetens höjande, icke blott inom hufvudstadens, utan ock inom en del af landsortens läroverk.

* Broschyren utgifves af »Föreningen för befrämjande af skolungdomens vapenöfningar», hvars styrelse utgöres af statsrådet, frih. A. E. Rappe, ordf., rektor C. von Friesen, vice ordf., generalmajor frih. Z. Rudbeck, rektor C. Lundberg, öfverstlöjtnant C. Ankarcrona, folkskoleinspektör C. G. Bergman, underståthållaren E. von der Lancken, folkskolelärare S. Sjöstedt och sekreteraren major V. G. Balck, som lemnats i uppdrag att afgifva detta yttrande. Förf. har dervid haft god hjälp af de yttranden som inlemnats af flertalet gymnastiklärare, särskildt kapten W. Åhmans (Södermalms h. a. lärov.), kapten E. Mohlins (Stockholms realläroverk) och löjtnant Zweigbergks (Skara h. a. läroverk).

Under hela denna period höjdes inga röster, hvarken från skolans eller ledarnes sida för att få bort dessa öfningar. Till och med under den tidigaste perioden, då öfningarna verkligen på flera håll voro rätt underhålliga, fördrog man dem utan att knota.

Kom så »instruktionen för militäröfningarnas bedrivande vid de högre allm. läroverken» af den 19 aug. 1895, hvilken afsåg en ytterligare förbättring och utveckling af dessa öfningar, hvartill den också obestriddligen verkat, om än en och annan anmärkning mot denna instruktion med fog kan framställas, dock icke svårare än att rättelse med lätthet kan åstadkommas, sedan man hämtat tillräcklig erfarenhet vid instruktionens tillämpning.

Med ens har emellertid nu uppstått missnöje med militäröfningarna på flera håll, och man har ej tvekat att alldeles utdöma dem såväl ur skolans som ur militär synpunkt, dervid stöd-jande sig på uttalanden från ett fåtal militärer, hvilka dock mestadels sjelfva icke ledt dessa öfningar och i allmänhet ej satt sig fullt in uti deras verkliga innebörd.

Denna attack på militäröfningarna vid skolorna var dock föregången af en annan, som kan vara af intresse att närmare skärskåda, enär den ej saknar ett visst sammanhang med den nu så planmessigt åstadkomna agitationen mot dessa öfningar.

Det var nämligen vid gymnastikläraremötet i Stockholm 1894, som frågan om skolornas militäröfningar var uppställd till diskussionsämne. Ett förslag om deras afskaffande eller förläggande till annan tid framställdes då af kaptenen vid Norra Skånska infanteriregementet Bergman, dervid understödd af dåvarande kaptenen vid samma regemente C. Norlander.

Detta försök att utdöma militäröfningarna vid skolorna, hvilket tydligen hade samma ursprung som det vid Jönköpingsmötet, misslyckades emellertid fullständigt, enär de flesta dervid närvarande gymnastiklärare uttalade sig för öfningarnes bibehållande. De understöddes häri kraftigt af mötets ordförande, generalmajor H. Gadd, som bestämdt förklarade, att erfarenheten från de regementen, der han varit chef, visade att dessa öfningar voro en god förskola för fullgörandet af den allmänna värneplikten.

Man trodde att efter dessa misslyckade försök att vid våra gymnastikläraremöten få öfningarna utdömda lugn skulle inträda och att den nya instruktionen åtminstone skulle få fullt pröfvas, innan nya medel tillgrepos för deras afskaffande. Detta så mycket mer som frågan

vid dessa möten behandlats af de mest kompetenta domarne, de gymnastiklärare, hvilka sjelfva ledt öfningarna.

Så blef emellertid ej förhållandet. En annan officer vid samma regemente som den förutnämnde förslagsställaren, kaptenen vid N:ra Skånska infanteriregementet, friherre G. W. M. Fleetwood, gymnastiklärare vid Ystads läroverk, framkom nämligen i septemberhäftet 1898 af »Pedagogisk Tidskrift» med ett nytt förslag om militäröfningarnas afskaffande vid de h. allm. läroverken. Denna hans uppsats har gjort rätt mycket väsen af sig och synes dessutom ega den tvifvelaktiga äran att hafva gifvit uppslaget till Hernösands domkapitels underdåniga skrifvelse om öfningarnas afskaffande, i det att rektorn vid Hernösands folkskolelärareseminarium G. W. Bucht särskildt åberopar denna artikel i den skrifvelse till domkapitlet, hvilken gaf detta anledning att inhemta öfriga rektorers inom stiftet yttrande, samt insända dessa till Kongl. Maj:t. På grund häraf torde det vara skäl att först närmare granska denna artikels halt och värde.

* * *

Kapten Fleetwoods uppsats: *Uppfylla de s. k. militäröfningarna vid våra högre allm. läroverk eller seminarier sitt angifna ändamål, eller huru böra de eljest anordnas?*» är en märklig skrift, för hvilkens författande vi näppeligen skulle miss-tänka en militär, vore icke namnet utsatt.

Att här bemöta alla de skarpa hugg, som i denna uppsats blifvit riktade mot de »s. k.» militäröfningarna, skulle blifva alltför vidlyftigt. Några af de mera orimliga påståendena skola vi dock närmare skärskåda för att påvisa, att uppsatsens innehåll är långt ifrån så pålitligt som de, hvilka lagt den till grund för sin uppfattning, känt sig hugade att tro.

Inledningen, med dess lindrigt sagdt, mindre passande, delvis ironiska utfall mot krigsstyrelse, representation och press, skulle vi saklöst kunna förbigå. I motsats till författaren äro vi emellertid lifligt öfvertygade om dessa öfningars värde, icke blott ur den allmänna medborgerliga krigsbildningens synpunkt, utan ock ur den disciplinärt moraliska. Vi anse äfven att det är vår fosterländska pligt att allt fortfarande vårda oss om denna »försvarstelning», som ju under årens lopp vunnit en allt starkare växt och, så vidt vi kunnat erfar, verkligen eger rotfäste i de allmänna läroverkens för all slags nyttig uppfostran goda och fruktbarande jordmån. — Att härför i stället begagna uttrycket »de allmänna

undervisningsanstalterna lösa mylla», såsom förf. gjort, anse vi mindre passande, i synnerhet då man sjelf tillhör en sådan anstalt.

Att tala om »brutalt köpsläende» och »kompromisslusta», då det gällt omsigt för den studerande ungdomens militära utbildning, samt der vid hänvisa på riksdagsförhandlingar angående vår härordning torde vara olämpligt och ej alls höra till denna fråga.

Förf. säger vidare, att »den påtvungna samhörigheten mellan skolstudier och militäröfningar är blott *yttre* och artificiell». Härei misstager han sig grundligt, ty all offentlig och medborgerlig uppfostran afser fosterlandets gagn. Och hvilken medborgerlig plikt är viktigare än att värna fosterlandet? Denna plikt-känsla bör tidigt inskärpas hos ungdomen, hvadan öfningarna i skolan icke blott ha den direkta uppgiften att utbilda ynglingarna i militära färdigheter och insigter, utan ock att tidigt vänja dem vid en af medborgarens förnämsta skyldigheter — och detta måtte väl falla inom ramen för våra allmänna läroverks uppgift. De båda elementen, pedagogisk och militär uppfostran, äro visst icke oförenliga. De ligga hvarann mycket nära. Dessa militäröfningar äro dessutom uppburna af både hygieniska och pedagogiska intressen; de äro af ungdomen sjelf mera omtyckta än några andra öfningar inom skolan. Det synes som om de omfattades af ungdomen i allmänhet med större intresse än gymnastiköfningarna; och flera gymnastiklärare anse sig vinna jemförelsevis bättre resultat af militäröfningarna än af gymnastiköfningarna. De hafva städse varit populära i vida kretsar, så väl inom som utom skolan, och de äro det icke mindre nu än tillförne. De samhällsmedlemmar hvilka åtnjuta större förmåner och hvilka äro i det lyckliga läget att kunna egna sig åt studier, som mestadels bekostas af staten, och alltså erhålla bättre undervisning och mera allmän utbildning än flertalet af landets söner, de böra också ikläda sig större förpliktelser. Detta böra lärjungarne vid de h. a. läroverken få lära sig att känna och förstå, hvilket begrepp genom militäröfningarna i skolorna kan bibringas dem. Till trygghet för denna samma stat — det gemensamma fosterlandet — böra de också inhemta större förmåga att bidra till dess försvar. Det är alldeles riktigt att »armé och skola hafva analoga uppgifter och gemensamma intressen», enär de båda skola vara »uppfostringsanstalter för den ungdom, som skall uppbära och främja vår fredliga utveckling, tillvarataga och värja vår politiska sjelfständighet». Derför äro militäröfningarna visserligen icke ett för våra skolor främmande uppfostringselement.

Ropet på skilsmessa, som säges ljuda från både det militära och det ecklesiastika hållet, är hvarken så högljudt eller så enhälligt som förf. har velat låta påskina, hvilket vi skola bevisa längre fram.

Dessa öfningars tillvaro är fullt berättigad, enär de verkligen *kunna* fylla sin uppgift, om de skötas rätt. En snart 40-årig erfarenhet, hvarunder de allt jemt utvecklats till det bättre, bevisar detta. Dessutom kunna de ytterligare förbättras och utvecklas, utan nämnvärd inkräkning på studierna. Om erfarenheten i detta fall är nedslående från Ystads (femklassiga?) läroverk, så är den det ingalunda från flertalet af våra högre allm. läroverk.

Förf:s påstående att de utsträckta militäröfningarna enligt 1873 års cirkulär »enhälligt utdömts såsom absolut värdelösa» öfverensstämmer icke med verkliga förhållandet, hvilket vi strax skola bevisa genom att anföra gymnastiklärarnes yttranden. Det förhåller sig alldeles tvärt om, i det att flertalet ledare och inspektörer af dessa öfningar yttrat sig fördelaktigt om dem och ej alls önska deras afskaffande.

Förf. säger vidare, att komiterade, som utarbetade »Instruktionen för militäröfningarnas bedrivande vid de h. a. läroverken» af 19 aug. 1895, nödgas bygga på *oriktig grund*, i det att öfningarna skola bedrivas *samtidigt* och *jemsides* med de teoretiska skolstudierna, och att instruktionen på den grund torde inom sig bära fröet till sitt snara upphäfvande. Detta är äfvenledes en oriktig uppfattning; ty nu för tiden anser man just ett dylikt förhållande vara synnerligen lyckligt ur hygienisk synpunkt. Det vore högst egendomligt, om icke teoretiska studier kunna bedrivas jemsides med praktiska öfningar; alla våra militärskolor jäfva ett dylikt påstående. Vi anse tvärt om, att det är fysiskt fördelaktigt för lärjungarna att så är förhållandet, i synnerhet då de praktiska öfningarna, såsom dessa militäröfningar göra, försiggå ute i friska luften, då de ju ega långt större hygieniskt värde än de, hvilka försiggå inomhus.

Derjemte våga vi framhålla, att dessa öfningars intrång på studierna vid början af höstterminen just utgör ett argument *för* deras berättigade tillvaro, enär de i början af höstterminen bilda en lämplig öfvergång från de långa sommarferierna, då jemförelsevis ringa studier idkas, till det mera koncentrerade läsarbetet under terminen. Om öfningarna derjemte förläggas till de tre första veckorna af terminerna med tre timmars exercis dagligen i ett sträck, så torde ej skolschemat lida synnerligt. Detta låter sig mycket

väl göra, åtminstone vid Stockholms samtliga läroverk, der detta system under flera år med fördel praktiserats, liksom vid några af landsortens.

Man kan ju framställa svårigheter och uppräkna alla möjliga olägenheter, såsom ökad expedition för rektor m. m., om man ej vill en sak. Finns god vilja och intresse, så går det lätt, nu som tillförne.

Författaren har oriktigt citerat dr Goldkuhl i Wexiö, då han framhåller honom såsom den auktoriet på hygienens område, som skulle motsätta sig militäröfningarna i skolorna, emedan de skulle bidra till öfveranstängning. Nu har emellertid dr Goldkuhl med anledning af det gjorda försöket att utdöma dessa militäröfningar, på särskild framställning, yttrat sina åsikter om dessa öfningars sanitära värde i en skrifvelse af den 3 nov. 1898. Han uttalar en allvarlig protest mot det påståendet, att militäröfningarna skulle vålla öfveranstängning. Pojkarna bedja oftast att få vara med då läkaren vill befria, hvilket ej är händelsen med gymnastiköfningarna. Många befrias från gymnastik, få från exercis — detta torde kraftigt tala till militäröfningarnas fördel. Dr Goldkuhl förklarar till sist, att *skolungdomens militäröfningar äro i hög grad stärkande och äfven väl behöfliga* samt att han ej kan vara med om att utdöma desamma (se bilaga II).

Då dr Goldkuhl derjemte hänvisar på ett föregående offentligt yttrande, hvarpå förf. antagligen syftar, kunna vi ej förstå, huru han kunnat anföra dr Goldkuhl som auktoritet för sina påståenden. Förhåller det sig måhända på samma sätt med professor Key, som ju äfven anföres? Vi hålla detta för sannolikt.

Talet om trötthet och öfveranstängning för lärjungarna genom militäröfningarna vid skolan kan ej vara korrekt. Dessa öfningar kunna visserligen kännas tröttande, om de göras torra, tråkiga och ointressanta, eller för ungdomen öfverdrifvet pedantiska; de blifva då en ofruktbar ansträngning, som blott lemna trötthet i behåll. Men måttlig ansträngning är nyttig och utvecklande, och denna skall ungdomen lära sig att tåla. Dessutom ega dessa öfningar ett så rikt element på omväxling och intresse, att de ej behöfva kännas tröttande, om de skötas rätt.

Vi vilja derföre, särskildt ur hygienens synpunkt, på det allvarligaste varna för att borttaga något, som tillgodoser ungdomens kraf på god fysisk utbildning och rörelse i fria luften. Att borttaga militäröfningarna vore att beröfva ungdomen en god faktor i detta hänseende, utan att gifva den något annat i stället. Ungdomen be-

höfver bestämdt mera kroppsvård än den nu får; det vore orätt att gifva dem mindre. Det går lätt nog att hugga bort äfven en frisk gren på skoluppfostrans hårdt ansträngda träd; men det kan bli svårt att få någon annan att växa ut i dess ställe; låt derför denna sitta, der den sitter, och gerna skjuta nya skott, ty jordmånen torde ej öfver allt utgöras af »lös mylla».

På sid. 369 klagar förf. bitterligen öfver det betungade arbete, som inlärandet af »handboken» försakar lärjungarne, och i sin ifver att fördöma, kallar han detta för ett »vidlyftigt krigsvetenskapligt specialstudium». Att kalla »handboken» för krigsvetenskap är nästan naivt. Mot påståendet att »handbokens» lärande skulle framkalla ökad nervositet och svaghetstillstånd kan anföras, att de år »handboken» varit använd icke ett exempel på klagomål från lärjungarnes sida öfver detta tillägg i studierna förekommit vid hufvudstadens läroverk

Det är ej heller så farligt med den der »ansträngande» lexläsningen, om öfningarna ordnas så som instruktionen föreskrifver. Allt som står i »handboken» skall nämligen först genomgå under öfningarna, innan man fordrar någon examen deri. »Handboken», som alltså inläres praktiskt, skall förnämligast utgöra ett stöd för minnet. Den får icke vara en lärobok, som lärjungen skall lära sig utantill.

Å nästa sida tillåter sig förf. ett opassande skämt, då han talar om en »ask tennsoldater» såsom »ett mer passande attribut» för en del af sjetten nedre klassens lärjungar än »gevär och patronväska». Hvarför i all världen icke följa instruktionen och befria dem, hvilka äro så utvecklade att de ej passa för öfningarna?

Det är likaledes oriktigt att känneteckna tjugofveårsperioden 1873—93 med uttrycket »sterilitet». Vi hafva ofvan framhållit, hurusom dessa öfningar vid ett stort antal af rikets läroverk icke blott kunnat försiggå ganska naturligt vid sidan af de egentliga skolstudierna, utan ock under årens lopp vunnit ständig utveckling, sam visat sig ega möjligheter till ytterligare sådan.

Då förf. sedan öfvergår till skärskådande af »sakens rent militära sida», anse vi honom ej vara mera lycklig i sin framställning.

Tillgång till reservbefäl för vår armé vid en möjligen blifvande mobilisering är af så stor vikt, att det vore oförsvarligt att försöka beröfva densamma den möjlighet som förefinnes att till en del fylla behovet af reservunderbefäl genom att göra sig till godo de nu lagstadgade militäröfningarna vid vara läroverk. De värnepligtige, hvilka åtnjutit god ledning under de tidigare

vapenöfningarna vid skolan och förstått att draga gagn deraf, skola ovilkorligen vara bättre skickade att vid fullgörandet af sin värnepligt utbildas till underbefäl än det stora flertalet värnepligtige, som ej eger hvarken elementarbildning eller föregående utbildning i exercis och målskjutning. »Den öfning skolynglingen undergått bör, uppbyren som den är af en högre elementar- och allmänbildning än som kommer den stora mängden af värnpligtige till del, i viss mån göra honom lämplig såsom underbefälsämne.» Detta är en sanning, som erfarenheten från flera håll, der riktig uppfattning om frågans betydelse förefunnits, tydligt visar. Att den nya härordningen af 1892 fäst vissa förhoppningar vid skolornas militäröfningar är både oförtydligt och riktigt. Detta vill emellertid förf. på grund af *sin* erfarenhet stämpla såsom oriktigt.

Vi hänvisa till t. f. chefens för generalstaben yttrande i en skrivelse till chefen för landförsvarsdepartementet 8 nov. 1897, deri det heter: »att det visat sig att de som genomgått dessa öfningar, dels af denna anledning, dels på grund af sin högre allmänbildning kunnat bättre och hastigare än öfriga värnepligtige eller volontärer *tillgodogöra sig soldatbildningen.*»

Vidare kunna vi hänvisa till resultatet af öfningarne vid Lifregementet till fot med den reservunderbefälsafdelning af lärjungar från h. allm. läroverken, som der uttogs sistlidet år. Rekrytchefhafvaren säger i sin rapport härom bl. a.: »Alla de uttagne ha kunnat bibehållas. De ha med största uppmärksamhet tillgodogjort sig utbildningen. Kompanierna hafva varit mycket angelägna att vid fält- och bevakningsöfningar få begagna reservunderbefälsafdelningen som patrullförare och underbefäl.»

För att ett dylikt godt resultat skall vinnas fordras icke blott att öfningarne äro väl ledda vid resp. läroverk, utan ock att de vid regementena ordnas så, att de utgöra en fortsatt utbildning af de värnpligtige, hvilka fullständigt genomgått ett högre allmänt läroverk.

Vi skulle kunna uppgifva flera officerare, hvilka förklara, att de sjelfva haft god nytta af den militärundervisning de erhållit i skolan, för sin fortsatta utbildning som volontärer vid regementena, särskildt hvad beträffar den svåra konsten att taga befäl och öppna sin mun till ett distinkt och bestämdt kommando. Den hos det stora flertalet unga personer befintliga försagdheten och tvekan, då det gäller att träda fram för fronten af en trupp och kommendera densamma, är till en viss grad öfvervunnen genom vanan att redan i skolan föra befäl öfver

sina kamrater. Då i tjänst varande officerare kunna intyga, att öfningarna i skolan varit en god grund för deras fortsatta militärutbildning, huru mycket mera skola dessa öfningar icke då vara det, när det endast gäller utbildandet af reservunderbefäl, till hvilken utbildning så oändligt mycket mindre tid erfordras och kan anslås.

Om vi nu öfvergå från sid. 370 till sid. 373 och 374 för att i ett sammanhang behandla frågan om öfningarnas militära värde, så fästa vi oss med en viss undran vid den mindre goda stilen i uppsatsen, i så fall att oviljan mot dessa öfningar förledt förf. att använda så många opassande, för att icke säga förnärmande uttryck, såsom: »humbug», »pjoller», »quasi-militär lyx», »militär barnlek», »vår Herre de dårars förmyndare», »parodi», »parasiter» etc. Icke är det med dylika glåpord man bevisar sina påståenden. Vi skulle helst lämna dessa sidor åt sitt värde, om icke de innehöllo satser och slutledningar, — lika lättvindigt som oriktigt hopkomna — hvilka dock kunde vilseleda uppfattningen hos dem som icke äro fullt inne i frågan. Förf:s försök att klandra och fördöma militäröfningarna vid våra skolor genom att fräntaga dem allt värde så väl för skola som armé är lika litet berättigadt som det torde vara förhastadt, då han framställer sig sjelf som tolk för den »allmänna meningen inom vår armé».

I det han häntyder på denna säger han, att »studenterna vid våra mötesplatser hvarken i praktisk duglighet eller militär takt, plikt-känsla och uppfattning i öfrigt höja sig öfver sina kamrater». Detta är icke blott ett vågadt påstående, det är en svår anklagelse dels mot individerna i fråga, dels ock mot skolan, hvarifrån de utgått. Och med hvad rätt utslungar förf. denna i hela vår armés namn?

Det vore i sanning bra sorgligt bestäldt med uppfostran vid våra läroverk, om förf. hade rätt i detta sitt påstående. Skulle icke karaktersdanningen och dermed sammanhängande plikt-känsla, förmågan att lättare tillgodogöra sig undervisning, daglig gymnastik under hela skoltiden, med vändningar och marscher, lystring och disciplin och fyra års speciella militäröfningar, betyda det allra ringaste? Skulle dessa sålunda uppfostrade studenter ej ega förmåga att bättre tillgodogöra sig utbildningen vid regementena än de ynglingar, som vid 13 à 14 års ålder lemnat folkskolan, för att sedan icke sysselsätta sig med något som häntyder på militäröfning. Vår erfarenhet är dess bättre en alldeles motsatt. Lärjungarne från läroverken visa i genomsnitt stor öfverlägsenhet öfver sina kamrater — bonddrängar

och torparsöner, som ju utgöra det stora flertalet af beväringen — i alla detaljer från första dagen af mötet till den sista. Om de skulle visa »lätthet och slapphet i tjensten», eller få »afsmak» och »ringaktning» därför, så kan det bero derpå, att de hållits tillbaka i utbildningen i st. f. att drifvas framåt i fortsatt utveckling. I alla händelser vittnar det om bristande intresse för tillvaratagandet af detta element — ett fel som vi ej gerna tro att våra militära myndigheter nu för tiden göra sig skyldiga till.

Den officer, som själf är ledare af skolungdomens militäroföningar och ej kan draga något militärt värde derur eller ej förmår »ingifva ungdomen någon aktning för det militära kallet», och på den grund underkänner deras värde, han underkänner dermed sig själf — och det må stå honom fritt att göra. Men att underkänna allt det pligtrogna och samvetsgranna arbete som hans kamrater, ett stort antal af svenska arméns officerare, nedlagt såsom militärledare vid våra läroverk och kalla detta »humbug» och »pjoller», det torde ej vara tillständigt.

Vi våga deremot påstå, att många af skolans lärjungar blifvit militärer på grund af det intresse för yrket, som skolans militäroföningar uppväckt hos dem.

För att bevisa att dessa öfningar ej uppfattas som »pjoller» eller »parodi», vilja vi berättä en liten tilldragelse från 1882, alltså från gamla regimen, då ledaren af öfningarna arbetade utan någon som helst annan hjälp än den han förstod att förskaffa sig genom de äldre lärjungarnes utbildning till befäl. Ledaren af militäroföningarna vid Norra latinläroverket i Stockholm anmodades af dåvarande krigsministern, statsrådet Ryding, att uppvisa lärjungarna i exercis för de utländska officerare, hvilka öfvervarit fälttjänst-öfningarna i Vestergötland, deribland en preussisk general, en bayersk öfverste och en österrikisk fältmarskalk. Alla kompaniets formeringar, marsch- och manöverformer genomgingos, hvarvid särskildt all slags eldgifning med noggrannhet visades, derefter gjordes förbimarsch. Pojkarne marscherade väl, utförde alla manövrer med säkerhet, befälet kommanderade bestämdt och utan tvekan. Samtliga de främmande officerarne tillerkände dessa öfningar ett visst värde ur militär synpunkt, särskildt den preussiske generalen, som sade helt uppriktigt: »Ich war ganz imponirt. Ich hätte es nicht erwartet.» Derjemte förklarade han för statsrådet Ryding som sin åsigt, att dessa militäroföningar i skolorna måste utgöra en synnerligen afsevärd förskola för armén. Han upptog och

redogjorde för dessa öfningar i sin rapport till kejsaren af Tyskland.

Vid ett annat tillfälle gjorde samtliga Stockholms läroverks exercitanter en färd till Upsala, med exercis på Polacksbacken, der skolkompanierna uppvisades för dåvarande chefen för Uplands regte öfverste von Bahr. Denne, som hade anseende såsom kunnig och skicklig militär, gaf likaledes sitt erkännande åt dessa öfningar och förklarade särskildt att han iakttagit, hurusom »det unga befälet hade väl reda på sina skyldigheter och skötte sig bra.» Dessa omdömen torde ej sakna sin betydelse.

Då förf. på sid. 372 använder uttrycket »vår Herre är de därars förmyndare» för att dermed beteckna vådan af att låta gossar »handskas med krut och skjutvapen», och så låter detta hänsyfta på militäroföningarna vid läroverken, ja, då blir man sannerligen förundrad öfver uttryckssättet. Några »sorgliga olyckshändelser» hafva ej konstaterats vid dessa skolornas militäroföningar, åtminstone ej flera än vid annan trupps öfningar. Vår skolungdom får lära sig ladda geväret och aflossa skottet lika omsorgsfullt som våra värnepligtige och uppnår i genomsnitt större färdighet och förtrolighet häri än dessa. Vår Herre är nog förmyndare för både därar och andra, men den kloka människan får ej blindt lita på detta förmynderskap, utan hon får allt genom eget arbete och med användande af sitt förstånd skaffa sig insigter för att förekomma missgrepp och olyckshändelser. Dessa militäroföningar i skolorna långt ifrån att försäkra olyckshändelser, skola verksamt bidra till att förekomma sådana. De skola skydda mot olycksfall just genom den undervisning militäroföningarna bibringa ungdomen i vapnets bruk. Det är genom okunnighet och oskicklighet eller ovana att »handskas med skjutvapen», som de flesta olycksfall af ifrågavarande art uppkomma.

Förf:s uppfattning att den »väsentliga förutsättningen för framgång i militärt arbete» skulle vara »klädsel, förläggning, disciplinär kontroll och disciplinära bestraffningar» är endast delvis berättigad; och att fränkänna militäroföningarna vid läroverken allt värde på grund häraf är alldeles oriktigt. Vi veta att goda öfningar vid flera skolor förekomma, oaktadt denna brist, som dock mycket väl kan afhjelpas, om god vilja finnes hos ledaren af öfningarna. I Stockholm äro, som ofvan blifvit nämndt, alla skolors exercitanter försedda med utrustningspersedlar, hvilka skaffats på enskild väg. I Örebro äro de exercierande skolunglingarna sedan många år

fullständigt uniformerade. Vid ett par andra skolor i landsorten likaså. Mycket kan åstadkommas genom god vilja, men föga genom att blott se svårigheter. Att arbeta under svårigheter och öfvervinna dessa kan också vara en tjänstepligt.

Att förf. endast har funnit »en framstående skolman» vara af den meningen, att militäröfningarna i pedagogiskt och disciplinärt hänseende återverka gynnsamt på lärjungarnes uppförande i skolan, bevisar endast att förf. haft en synnerlig tur att endast träffa meningsfränder, ty han kan väl icke vilja påstå, att de skolmän som äro af annan åsigt, icke äro »framstående». Vi kunna i så fall äfven glädja oss åt tur, ty vi ha verkligen träffat många »framstående skolmän», som just velat se en af dessa öfningars förnämsta egenskaper i deras disciplinära och allmänt pedagogiskt goda inflytande på lärjungarna. Vi kunna gå ännu längre; vi ha icke träffat någon skolrektor, som icke förklarar, att han just i detta hänseende har god hjälp af militäröfningarna, då de skötas rätt. Och vi känna en rektor för ett af rikets förnämsta och största läroverk, som förklarar, att *hellre än att blifva af med dessa för skola och lärjungar disciplinärt-pedagogiskt nyttiga öfningar, vore han beredd att lemna flera timmar deråt, om så skulle påfordras.*

Förf. går så långt i sitt ovisa nit att utdöma militäröfningarna, att han på ett synnerligen krasst sätt protesterar mot det yttrande, som en »pedagogisk auktoritet och statsman af hög rang» en gång fällt: »att han (statsmannen) alldeles bestämdt iakttagit, hurusom ynglingarna under dessa öfningar känt sig genomträngda af en fosterländsk stämning.» På denna fosterlandskärlek har förf. »mycket svårt att tro». Detta är ett synnerligen svagt bevis från förf:s sida. Man må väl ha större anledning att sätta tro till ett omdöme af »en pedagogisk auktoritet och statsman af hög rang» än till författarens! Vi tro på den fosterländska stämningen och äro lifligt öfvertygade att den finnes, eller att den i alla händelser kan frammanas, om ledaren förstår sin uppgift rätt. Fosterlandskärlek bör ingjutas i plikt känslan, då man öfvar sig att värna sitt land, i all synnerhet om dessa öfningar bedrifvas under mindre fördelaktiga förhållanden.

Känslan af att man bör fylla sin pligt är väl en af de bästa, man hos ungdomen kan uppväcka. Svårt är det därför att förstå förf:s mening då han säger: att »fosterlandskärleken hundstar nog bort under den torra och enförniga hvardagstjensten, som är en ytterst mager jordmån för andra känslor än pligtens och trött-

hetens». Hvad sägs om en dylik militär uppfattning? Förf. tycks ej hysa synnerligen stor tanke om denna känslas tillvaro i allmänhet. Han utgår vid denna sin argumentation från en falsk förutsättning. Fosterlandskärlek är väl grunden i all offentlig medborgerlig uppfostran, och det är denna som skall stärka sinnet och jaga tröttheten på flykten, om ansträngningen någon gång skulle blifva så stor, att trötthet skulle inträda.

Å en annan sida — hvilken är den första och sista känsla, som läraren under skolarbetet söker och med all kraft måste söka inplanta hos ungdomen, om icke *plikt känslan*? Skulle nu den af förf. påpekade »hvardagstjensten under den elementära militärtjensten» lemna en så god behållning som känslan af pligt. Ja! då är den ingen mager jordmån, denna elementära militärtjenst, utan fastmer just en sådan jordmån, som för de i skolorna uppväxande plantorna är synnerligen lämplig.

Förf. skämtar smått öfver den helt naturliga känslan hos ynglingarne som kommer bröstet att häfvas, stegen att blifva spänstiga och hufvudet att bäras högt, då de under flygande fanor och klingande spel draga genom stadens gator, på väg till en utmarsch eller en täflingsskjutning. Och han förhånar de anhöriga åskådarnes och åskådarinnornas vänliga uppmärksamhet genom att kalla denna »naiv beundran». Men man skall vara bra renons på känsla för ungdomen, om man icke kan förstå och tilltala af den goda hållning och spänstiga marsch samt den frimodiga glädje, som på en sådan dag kännetecknar den exercerande skolungdomen.

Vi hänvisa i detta fall till de årligen återkommande täflingsskjutningarna i Stockholm för skolungdom, som af vår förening anordnas. Hvar och en, gammal som ung, hvilken har tillfälle att öfvervara skolornas högtidliga morgonkorum i Kungsträdgården, tilltals varmt deraf. Tusentals menniskor samlas gerna den tidiga morgontimmen för att se ungdomen under vapen och med den blågula fanan i spetsen. Ingen har det härvid fallit in att tala om »naiv beundran»; men väl har en fosterländsk stämning legat öfver det hela.

På sid. 371 gör förf. en beräkning af den tid som åtgår vid armén för utbildning af manskap till den lägsta befälsgraden, och sedan jemföres denna tid med den, som är anslagen för militäröfningarna vid läroverken. Förf. har dermed velat framställa ett talande bevis för orimligheten att ur militärisk synpunkt kunna tillmäta dessa öfningar någon betydelse vid jemförelse

med arméns öfningar för utbildning af underbefäl.

Författaren begår härvid samma misstag som så många andra, hvilka vilja klandra militäröfningarna vid läroverken, nämligen det att han uppfattar den gällande instruktionens föreskrift om användandet af de dertill lämpliga i IV afdelningen till biträdande instruktörer såsom ett *mål* för öfningarna d. v. s. att det skulle vara öfningarnas uppgift att utbilda underbefäl. Så är dock icke förhållandet; det är af brist på tillräckligt antal kommenderadt underbefäl från armén, som man måst använda denna anordning såsom en *nödfallsåtgärd*.

Man kan med skäl säga om detta, som om mycket annat här i världen, att man mången gång får försöka att reda sig med mindre god hjälp för att vinna ett önskad mål, men sjelfva den sak, som man på så sätt vill genomföra, får väl icke därför fördömas, i synnerhet i fall som detta, då det kan tänkas, att svårigheterna i framtiden kunna undanrödjas.

Man kan nämligen tänka sig, att tillräckligt antal kan anskaffas, att den för armén antagna gevärsmodellen kan i tillräcklig mängd utlemnas till läroverken, att tillräckligt antal patronväskor af reglementerad modell, lifremmar och bajonettbaljor m. m. kunna anskaffas o. s. v. o. s. v. äfvensom att öfningarna kunna anordnas på ändamålsenligare sätt än nu, och då skulle ju de orsaker, som föranleda författaren till uttrycket »parodi på militäröfningar», i väsentlig mån blifva undanröjda, och man skulle då till och med kunna tänka sig möjligheten deraf, att militäröfningarna äfven i hans ögon komme att förfalla mindre löjliga.

30 dagar, beräknade med 8 timmars arbete per dag, är den tid som, enligt författarens uppgift, sammanlagdt egnas åt militär utbildning vid läroverken under de sista 4 åren lärjunge der vistas. Denna beräkning är så tillvida riktig, att det är den tid (dock icke så koncentrerad som af författarens uppgift framgår, nämligen med 8 timmars arbete per dag, utan fördelad på minst 80 dagar med 3 timmars arbete per dag) som egnas specielt åt *militäröfningar*. Men då författaren med stöd af denna uppgift påvisar, att nämnda tid är allt för otillräcklig för att man derunder skulle kunna bibringa lärjungarna insigter som kunna vara till *någon* nytta vid armén, så har han endast räknat med de faktorer, som fördelaktigt inverka på hans bevisföring, men uteslutit sådana, som skulle vara denna bevisföring till skada.

Man bör väl nämligen här äfven taga i be-

räkning ej allenast den tid, som under hela skoltiden egnas åt gymnastik och fäktning, utan äfven såsom förut blifvit framhållet det föregående allmänna studiearbete, hvarigenom lärjungarne i läroverkens fyra högsta klasser utan gensägelse måste med ojemförligt mycket större lätthet och sålunda på betydligt kortare tid kunna inlära och förstå föreskrifterna i gällande instruktioner än hvad som kan vara fallet med allra största delen af vår endast folkskolebildade värnpligtiga ungdom.

Att de nu på flere håll förekommande ogynnsamma lokala förhållandena kunna med lämpliga medel och *god vilja* upphjelpas, är väl äfven tänkbart. Men den *goda viljan* får här lika litet som i andra fall saknas. Vill man anse hvarje liten motighet i arbetet såsom ett svårt och snart sagdt oöfvervinneligt hinder, då är det ingen svårighet att göra en sak omöjlig, och får man så i likhet med förf. tillfälle att framdraga alla svårigheterna för en publik, som föga satt sig in i saken, så kan det nog hända, att *den* publiken instämmer i klagolåten.

Förf. framlägger ett förslag huru nyblifna studenter och folkskolelärarekandidater lämpligast skola militärutbildas. Detta hör väl egentligen icke till frågan, som blott gäller militäröfningarna vid de h. allm. läroverken. Huru studenter till största gagn för armén skola fullgöra sin värnpligt, det må blifva en administrativ åtgärd från krigsstyrelsens sida. Vare sig att studenterna sammanföras till en »för hela armén gemensam central utbildningsskola» eller icke, ligger deri intet hinder för att öfningarna i läroverken finnas kvar.

Tvärt om, de kunde då än bättre ordnas med fäst afseende på en dylik skola.

Framhållas må att staten har rätt att fordra något »vederlag» för de 9 årens så godt som kostnadsfria undervisning, hvilken nu lemnas de allmänna läroverkens lärjungar. Genom tillmötesgående från skolans sida är det ej heller omöjligt att gifva detta. Staten kan sålunda för jemförelsevis billigt pris erhålla goda ämnen till reservunderbefäl, hvarpå stor brist vid en blifvande mobilisering förefinnes. Militäröfningarna i skolan kunna bibringa den nödiga underbyggnaden härför.

För öfrigt äro förf:s funderingar angående hans föreslagna »militära brunnskur», ej utan sitt intresse.

Om förf:s åsigt, som det i slutet af uppsatsen heter, verkligen är, »att de nuvarande s. k. militäröfningarna näppeligen förtjena detta namn och dertfore snarare motverka än fylla sitt

angifna ändamål», så kan detta endast vara ett uttryck för *hans* uppfattning eller resultatet af *hans* verksamhet, men det är platt icke något bevis mot den åsigt, som det öfvervägande flertalet af Sveriges i tjänst varande gymnastiklärare hysa, nämligen, att militäröfningarna, rätt ledda, med tillräcklig materiel, lämplig tidsindelning och förläggningstid, med ett dugligt och intresserad underbefäl till hjälp åt ledaren, kunna vara till gagn för både skola och armé. Detta gäller redan sådana öfningarna nu äro, men ännu mycket mera om de ytterligare något utvecklas, ty mycket kan göras utan synnerliga uppoffringar för att än mera höja deras värde. Att afskaffa dem vore nog mer än oklokt.

* * *

Hernösands domkapitels underdåniga skrifvelse af den 2 mars 1898 är dernäst det dokument, som satt sinnena i rörelse gent emot militäröfningarna i skolorna. Det är denna officiella skrifvelse som gifvit uppslaget till K. Maj:ts inforordande af yttranden från rikets samtliga domkapitel.

Initiativet till hela denna rörelse har utgått från rektorn vid Hernösands folkskolelärareseminarium G. W. Bucht — märk väl, det är från ett seminarium rörelsen utgått. I denna seminarieskrifvelse, som stöder sig på kapten Fleetwoods ofvan behandlade uppsats, framställes begäran, att domkapitlet ville vidtaga åtgärder till militäröfningarnas afskaffande. Och detta gör domkapitlet, genom att infordra yttranden från rektorerna, inom stiftet; och dessa yttranden, som hållits i en mot öfningarna afvog anda, inlemnas till K. Maj:ts nådiga pröfning, dervid domkapitlet ytterligare stöder sig på ett af öfverste L. Schöning infordradt yttrande, hvori denne förklarar öfningarna ej ega något synnerligt militärt värde.

Till en början vilja vi erinra att militäröfningarna vid seminarierna och de h. a. läroverken äro så vidt skilda, att en jemförelse dem emellan svårigen kan göras. De borde alltså icke sammanblandas vid detta tillfälle, utan om seminarierna skola tagas i betraktande, böra de behandlas för sig. Seminariernas och allm. läroverkens uppgift är helt olika och lärjungarna af väsentligt skilda element. Dessutom hafva militäröfningarna vid seminarierna icke utvecklats i jemnbredd med de vid läroverken. De stå fortfarande på samma ståndpunkt som de stodo vid de allm. läroverken för många år sedan. Den nya instruktionen af 1895 gäller ej heller för dem. Materiel och öfriga förhållanden äro der ofördel-

aktigare. Alltså, med den frågans besvarande, om militäröfningarna äro till nytta för de allm. läroverken eller icke, ha ej förhållandena vid seminarierna det ringaste att skaffa. Och likväl är det en seminariektors skrifvelse, som uppveckt hela denna storm.

Domkapitlet uttalar vid handlingarnas öfverlemnande till Kongl. Maj:t som sin åsigt, att »militäröfningarna ur synpunkten af landets försvar» ej synas ha så stort värde, dervid antagligen stödjande sig på öfverste Schönings yttrande.

Om vi nu granska de olika läroverkskollegiernas inom stiftet yttranden, så finna vi, att samtliga hakat sig fast vid domkapitlets något egendomliga formulering af frågan: »Om och i hvad mån militäröfningarna vid de allm. läroverken kunna anses *umbärliga* och för undervisningen *hinderliga*?» Naturligtvis ha samtliga kollegier förklarat att de äro *umbärliga*, lika visst som att de äro för undervisningen *hinderliga*. Här är det väl icke fråga om *läroverken* kunna umbära militäröfningarna, utan om *lärjungarne* kunna undvara dem. Om frågan uppställts så: Äro de nuvarande militäröfningarna vid de allm. läroverken för ungdomen nyttiga och militärt grundläggande, så hade möjligen svaren gått i annan rigtning.

Hernösands läroverkskoll. yttrar sig i sammandrag sålunda: Ur militär synpunkt äro öfningarna utan betydelse, utom målskjutningen; ur pedagogisk minst sagdt *umbärliga*; ur läsningens hinderliga, samt tillägger, att de genom det *intresse* hvarmed de omfattas af lärjungarne verka i hög grad *distraherande på läsningen*. Det skulle alltså vara ett fel att ungdomen finner intresse i dessa öfningar. Skall man ej taga hänsyn till lärjungarnas behof af frisk luft och intressen för nyttiga öfningar, som här gälla fosterlandet?

Ostersunds läroverkskoll. förklarar dem för *umbärliga* då skolan blott förbereder till universitet, och hinderliga för undervisningen samt åberopar militärens förkastelse o. s. v.

Umeå läroverkskoll. stöder sig på öfverste Schönings yttrande och förklarar öfningarna utan värde och hinderliga för studierna, enär de splittra tiden, distrahera lärjungarnas tankar, verka tröttande t. o. m. öfveranstängande, så att ynglingar kunna taga skada för hela lifvet deraf, och slutligen att de skada disciplinen vid läroverket — sic! På grund här af vore det en stor vinst att blifva befriade från dessa öfningar. — Hur i all världen ha öfningarna vid detta läroverk varit skötta? Är det vår härdiga norrländska befolkning som talar detta vekliga språk?

Luleå läroverkskoll., som yttrar sig mycket kort, lemnar dock en liten ljusglimt i det mörker, som herskar i Nordanland. Koll. säger, att öfningarna visserligen äro störande för läsningen, dock nyttiga, ty de sätta pli på pojkarne genom sträng disciplin, samt äro värdefulla ur målskjutningens synpunkt. För öfrigt hänvisar koll. till gymnastiklärarens, kapten Grapes yttrande. Denne framhåller att öfningarna ej

böra nämnvärdt störa läsningen; att lärjungarna, som efter den nya instruktionen erhålla bättre utbildning, kunna till en viss grad fylla bristen på reservunderbefäl, samt att den nya instruktionen borde få längre tid verka, innan förkastelsesdom fälles.

Man kan tydligt iakttaga hurusom gymnastikläraren, såsom den mest sakförståndige inom kollegiet, vid de flesta läroverk i riket kunnat öfva ett visst inflytande på svarets formulering.

Sundsvalls läroverkskoll. förklarar, att öfningarna ej uppfyllt förhoppningarna ur krigsbildningens och nationalkänslans synpunkt, samt att nödig utrustning saknas. De äro hinderliga för undervisningen och *umbärliga*.

Detta utgör i sammandrag innehållet af de handlingar, hvilka, utsända till rikets öfriga läroverk, legat till grund för deras infordrade yttranden.

Någon synnerlig uppmuntran att kämpa för militäröfningarnas bibehållande erhålles icke häraf, och genom den negativa form som åt frågan gifvits, förledes den mindre intresserade lätt till det svaret, att de kunna undvaras och att de äro hinderliga.

* * *

Ingen som uppmärksamt följt dessa öfningar och som ärligt vill fälla ett omdöme skall kunna förneka deras gagn. De äro helsosammare än några andra öfningar i skolan; de äga både militärt och pedagogiskt värde. Och dessa få timmar som härför användas, kallar man »den stora uppoffring läroverken få göra för militäröfningar» och »en uppoffring som ej motsvarar deras betydelse.» Den senare satsen tyckes vara särskildt uppkonstruerad för att säkert argumentera bort öfningarna från skolan.

Räcker då ej läsningen till för de stackars pojkarna, som dock under 36 veckors tid läsa 5 timmar i skolan och 5 i hemmet, eller tio timmar af dagens tolf. Kan någon som är ungdomens vän — och ej blott betygens, verkligen vilja påstå att det vore klokt att borttaga dessa timmar från en öfning i friska luften för att lägga äfven dem till läsningen. Ty om dessa »den forcerade läsningens målsmän» lyckas få bort de nu så förkättrade militäröfningarna, så skola ju de eröfrade 40 timmarna användas till ökad läsning!

Mot påståendet att »fullt kompetenta och högt stående militärer» skulle hafva sagt »att dessa öfningar ej äga den minsta militära betydelse» protesteras, ty detta är icke genom allvarlig och saklig utredning bevisadt, utan torde, om ett dylikt yttrande verkligen blifvit fäldt af »högre militär», grunda sig på ett förhastadt, ytligt och allt för individuellt tycke. Förskrifver det sig från en inspektör är det visserligen öfverraskande,

men kan möjligen förklaras deraf att den bedömande jemfört öfningarna med rekryternas vid ett regemente, utan att taga hänsyn till ålder och utveckling. Man får ej glömma att dessa öfningar blott afse att *förbereda* öfningarna vid regementet. Man får ej heller förbise då man dömer, att hela kompaniets lärjungar ej utgöra ett färdigöfvadt förband — flertalet äro ju unga nybörjare. Man har ej rätt att bedöma öfningarnas resultat annat än genom *det mindretal af de äldre, hvilka nästa år ingå i värnepligtsåldern. Det är endast dessa hvilka såsom rekryter kunna jemföras med värnepligtige rekryter.*

Emellertid är det glädjande att iakttaga, att flera lärarekollegier ej låtit sig det minsta påverkas af dessa utlåtanden, utan afgifvit sina sjelfständiga, från ofvan anförda fullständigt afvikande yttranden. Derjemte ha inspektörerna för militäröfningarna, äfvensom rikets gymnastiklärare i allmänhet yttrat sig i motsatt anda mot Hernösands domkapitels och stiftets läroverkskollegiers.

Vi skola nu redogöra för gymnastiklärarnes ställning till frågan, enär denna icke är den minst viktiga, då ju dessa i regeln äro äldre militärer med större erfarenhet och insigt i detta hänseende än öfriga som kunnat yttra sig.

Gymnastiklärarnes yttranden.

För att vinna ett exakt uttryck för stämningen bland gymnastiklärarna vid rikets läroverk, med anledning af Hernösands domkapitels skrifvelse och dermed sammanhängande agitation mot militäröfningarna, anmodades af vår förening de gymnastiklärare, hvilkas ställning till frågan ej var oss bekant, att uttala sig i densamma. Från samtliga ha nu svar ingått och *alla* utom *en* ha obetingadt uttalat sig för militäröfningarnas bibehållande, hvarjemte flera framställt mycket goda förslag till dessa öfningars ytterligare utveckling och förbättring, utan synnerliga uppoffringar, hvarken från skolans eller statens sida.

Den ende, som uttalat sig emot öfningarnas oförändrade bibehållande, är gymnastikläraren vid Nyköpings h. a. läroverk, kaptenen frih. A. Falkenberg, som dock icke vill fullständigt slopa dem, utan håller starkt på, att målskjutningsöfningarna icke blott böra bibehållas, utan ock att ännu mera tid må lemnas till dem, hvaremot den öfriga exercisen, enligt hans förmenande, kan ersättas af gymnastiköfningarna.

Flertalet bestrida påståendet att öfningarna äro så hinderliga för studierna, som man velat låta påskina; i synnerhet om man tager i betraktande, att gymnastiktimmarna ingå i exercistiden.

Om man sålunda afräknar 8 timmar som tages från fäktning och 12 timmar från gymnastik, återstå omkr. 30 timmar som tages från läsningen på hösten, hvilket ej torde vara så kämbart i början af terminen.

Flera af gymnastiklärarna framhålla eftertryckligt att exercisen på hösten bildar en synnerligen lämplig öfvergång från våra oskäligt långa sommarferier till den stränga vinterläsningen.

Samtliga lärare, utom en, framhålla dessa öfningars betydelse för armén, enär de ovilkorligen skola lemna ett ganska väl förberedt material till reservunderbefäl, i det de framhålla att omkring 240 timmars militäröfningar fördelade på omkr. 60 dagar meddelas hvarje lärjunge under hans skoltid, hvilket betyder bra mycket mera än 240 timmar med 8 t. per dag, d. v. s. på 30 dagar; och på dessa 240 timmar skall man väl hinna med att inhemta åtskilligt af militärt värde, om viljan är god och förmågan ej allt för klen.

Samtliga förklara att öfningarna omfattas med stort intresse af lärjungarna, samt att de i allmänhet göra sig dem till godo fullt tillfredsställande; och då man finner intresse och god vilja hos lärjungarna, så har man också en god grund att bygga på. Man kan konstatera att frånvaron från militäröfningarna är mindre än annars under terminen. Pojkarna vilja så gerna vara med att de ej äro borta utan verkligt skäl.

Hvarje lärjunge, som sålunda deltagit i skolans militäröfningar får temligen klart för sig, om han passar till militär, eller duger till reservunderbefäl, och ledaren kan härom afgifva ett ganska säkert omdöme. Icke lämpa sig alla här för; men det stora flertalet gör det och då kan man genom dessa öfningar icke blott lägga en god grund, utan göra undan en annars ganska besvärlig pröfning af lämpligheten. Några lärare framhålla att IV afdelningens elever till en del kunna fylla bristen på underbefäl vid en mobilisering och sålunda öfningarna vara till afsevärdt gagn för försvaret. Flera lärare tillmäta öfningarna t. o. m. grundläggande betydelse för officersaspiranterna. Det framhålles att den rekrytbehållare som först till 2:a omgången får taga emot årets officersaspiranter skall genast iakttaga den stora skillnad som förefinnes mellan en volontär som fullständigt deltagit i läroverkets militäröfningar och en annan som ej deltagit i dylika öfningar. Den förre hinner snart upp öfriga rekryter och på målskjutningens område är han före dem.

Ingen af lärarne har någonsin hört talas

om öfveransträngning till följd af militäröfningarna i skolan.

Samtliga lärare framhålla öfningarnas disciplinära och allmänt uppfostrande betydelse, samt framhålla att flera rektorer förklarar, att dessa öfningar utgöra ett godt stöd för skoldisciplinen. God hållning, punktlig lydnad, höflighet och uppmärksamhet äro vidare öfningarnas frukt. Ett par lärare framhålla hurusom just dessa egen-skaper tydligare framträda under tiden för exercisen än under den öfriga delen af läsåret.

Oaktadt bristen på underbefäl är rätt kämbart, förklarar en del lärare att denna kan fyllas genom att uttaga de lämpligaste i IV afdelningen, hvarjämte de anse att känslan af ansvar hos de lärjungar, hvilka föra befäl och pligten att lyda hos de andra, verkar i hög grad uppfostrande. Dessa öfningar ega i detta hänseende ett afgjordt företräde framför gymnastiköfningarna, ty att lyda äldre kamrater på grund af pligtkänsla är lika nyttigt som för dessa att lära sig den svåra konsten att befalla likställda. Gagnet häraf beror dock väsentligt på ledarens förmåga att ingjuta den rätta andan i öfningarna.

Vidare förklaras af flera lärare att öfningarna äro helsosamma och stärkande, väcka fosterlandskärlek samt gagna skolundervisningen i sin helhet.

Flera lärare, kända som skickliga och nitiska gymnastiklärare, betona särskildt militäröfningarnas pedagogiskt uppfostrande betydelse, hvilken hvarken gymnastiken, med sina korta öfningsstunder, ej heller enbart skjutöfningarna kunna närmelsevis ersätta.

I en punkt öfverensstämma alla fullständigt, äfven de hvilka annars finna åtskilliga brister i systemet, nämligen i målskjutningsöfningarnas stora betydelse ur den rent militära utbildningens synpunkt.

Hur man än må bedöma dessa öfningar, torde dock ingen, ej ens den ifrigaste motståndare till militäröfningarna i skolorna, kunna förneka målskjutningarnas värde, i synnerhet som dessa öfningar numera tagas på fullt allvar och grundligt förberedas. Om hvarje student, då han lemna skolan, lärt sig skjuta lika bra som en approberad rekryt och i genomsnitt bättre än massan af våra värnepligtige, så är ju mycket vunnet. Skjutfärdighet är svärförvärfvad och tager mycken tid, som alltså delvis kan användas till studenten-reservunderbefälens vidare utbildning.

Äro studenterna öfverlägsna de andra värnepligtige i början af mötet, skola de vara det än mer i slutet af detsamma, om de skötas rätt. Om de, oaktadt de gymnastiserat hela sin skol-

tid, exerceerat och skjutit i fyra år och på grund af sin allmänbildning ega större förmåga att tillägna sig all undervisning, likväl blifva sämre än sina andra kamrater bland de värnepligtige, då är felet sannerligen icke deras. Då de icke äro håglösa under de mera ofullkomliga militärofningsarna i skolan, hvarför skulle de då blifva det vid regementet, der öfningarna böra i än högre grad tillfredsställa deras intresse för desamma.

Redan under gamla regimen ha vi att i-registrera mångt fördelaktigt omdöme om dessa militärofningar, från så väl inspektörerna som från andra militära auktoriteter, men nu, då en reform till det bättre nyligen blifvit gjord och då denna ännu är under pröfning, vill man borttaga öfningarna från skolan. Detta är nästan oförklarligt.

Af samtliga gymnastiklärare vid rikets h. a. läroverk är det blott fyra, så vida vi varit i tillfälle att utröna, hvilka äro absolut emot *alla* militärofningar i skolan, hvarjämte två seminariegymnastiklärare anslutit sig till dessa. De äro: kaptenen vid Norra skånska infanteriregementet, G. W. M. Fleetwood (Ystad lärov.), kaptenen vid samma regte Bergman (Karlskrona h. a. lärov.), löjtnanten vid samma regte L. Kruse (Göteborgs reallärov.), förre kaptenen vid samma regte, numera majoren vid Södra skånska infanteriet C. Norlander (Lunds seminarium), majoren vid 1:sta Göta Art.-regte E. Amnell (Göteborgs latinlärov.) och kaptenen i armén A. Littorin (Upsala seminarium). Alltså af i tjänst varande gymnastiklärare äro 30 anhängare af militärofningarna, fullständigt eller delvis, och 6 absoluta motståndare,

Slutligen framhålles i allmänhet att då instruktionen för militärofningsarnas bedrivande är fastställd den 19 aug. 1895, kan ju ingen af skolans lärjungar ännu ha hunnit fullgöra sin värnpligt, efter fullständigt genomgående af militärofningsarna vid skolan, och då är det ju också för tidigt att fälla domen öfver dessa öfningar.

* * *

Inspektörernas yttranden.

Hafva gymnastiklärarnes uttalanden varit till fördel för militärofningsarnas bibehållande vid våra läroverk, så hafva de dessa öfningar inspekterande regementsofficerarnes varit det i än högre grad.

Af samtliga inspektörer är det blott en, nämligen den som inspekterat de skånska läroverken, hvilken ställer sig tviflande med afseende på öfningarnas militära värde; alla de öfriga till-

mäta dem stor militär och allmänt utbildande betydelse.

Då dessa regementsofficerare böra mer än andra vara i stånd att rätt uppfatta och bedöma öfningarnas värde, vilja vi här något närmare redogöra för deras yttranden.

Öfverstelöjtnant Clas Bratt, som inspekterat öfningarna vid läroverken i Skara, Karlstad, Wenersborg och de tre läroverken i Göteborg, yttrar sig i sammandrag sålunda: Öfningarna äro nyttiga och bilda en mindre tvär öfvergång från de långa sommarferierna till det stränga läsarbetet. De gifva en fullgod ersättning för de förlorade lästimmarna. *Skolornas militärofningar böra af krigsstyrelsen tillmätas stor betydelse för utbildandet af underbefälsmännen.* Försöken härmed hafva redan slagit ut fullt så väl som man, med fäst afseende å den korta utbildningstiden, kunnat begära. Medvetandet att möjligen kunna uttagas till reservbefäl ökar dessutom ynglingarnas ambition. Vid läroverken skall i främsta rummet rekryt-skolan grundligt genomgå. Detta är det rätta sättet att med vår nuvarande korta öfningstid göra sig läroverksundomens större bildning till godo för armén. De militära öfningarna ha icke mindre disciplinär betydelse inom skolan än inom armén. Men man skall omsorgsfullt värda sig om dessa öfningar, om man vill draga nytta af dem, och det är stora skäl att göra så. Den som nu, innan allt gjorts hvad göras kan för att utveckla eller förbättra dem, eller innan den nya instruktionen hunnit fullt verka, utdömer militärofningsarna, han dömer å priori. Utan tvifvel kunna och böra flera förbättringar göras. Öfningsprogrammet är för vidlyftigt för den korta öfningstiden. Ökad antal befäl behöfs. Lärjungarna böra förses med fullgoda gevär, patronväskor och lifremmar. Öfningarna kunna med fördel förläggas till en senare period efter regementsmötena.

Öfverstelöjtnant Ludv. Falkman, som inspekterat öfningarna vid läroverken i Westerås, Falun, Hudiksvall, Gefle och Upsala, yttrar bl. a. följande: Om man lägger an på målskjutning och grundlig enskild utbildning, medföra öfningarna betydlig nytta för såväl armén som ynglingarna sjelfva. Särskildt erkännande egnas åt den nya läraren vid Upsala h. a. läroverk, der den enskilda utbildningen varit mycket rationell och lemnat ett synnerligen godt resultat samt visar hvad som verkligen kan åstadkommas. Befälsöfningsarna vid Gefle h. a. läroverk visade äfvenledes ett godt resultat. Deremot var seminariet i Upsala synnerligen underhålligt. Handboken anbefaller allt för vidlyftiga öfningar.

Major P. Svinhufvud, som inspekterat öfningarna vid läroverken i Nyköping, Strengnäs, Örebro och de fyra läroverken i Stockholm, förklarar öfningarna vara goda. Tidsindelningen, med 3 timmars öfning dagligen i en följd, som befunnits vara synnerligen lämplig, har tillämpats vid alla läroverken, utom Nyköpings, der tidsindelningen var olämplig. Resultatet af öfningarna har år efter år blifvit bättre, under de fyra år han inspekterat. Hållning, disciplin och instruktionsförmåga god.

Major C. G. Skytte, som inspekterat läroverken i Sundsvall, Hernösand, Östersund, Luleå och Umeå, har, oaktadt dessa skolors lärarekollegier utdömt öfningarna, ej funnit dem så värdelösa som man velat låta påskina. Han vederlägger också i sin rapport en del af kollegiernas yttranden, särskildt det som stöder

sig på en militär auktoritets underkännande yttrande. Han framhåller, att öfningarna öfver allt omfattas med lifligt intresse af lärjungarna, samt att i synnerhet målskjutningsöfningarna lemnat ett godt resultat. Han föreslår att hvarje elev vid mogenhetsexamen får ett intyg på lämplighet för fortsatt utbildning vid fullgörandet af sin värnepligt, hvilket ledaren lätt bör kunna bedöma. Intrånget på läsningen är ej så stort som man framhållit. Vill man börja öfningarna redan vid terminsuppropet kan man vinna 24 timmar; om man så afdrager timmarna, som annars skulle ha användts till gymnastik, så blir intrånget på läsningen ej så farligt. Seminariets öfningar böra och kunna ordnas i öfverensstämmelse med läroverkets, och då behöfva öfningarna ej heller där underkännas.

Major E. von Krusenstjerna, som inspekterat öfningarna vid läroverken i Kalmar, Westervik, Jönköping, Norrköping och Linköping, förklarar bestämdt, att *öfningarnas bibehållande är till gagn för armén*. Med den korta utbildningstiden af 90 dagar för de värnpliktige skola dessa öfningar vid läroverken bidra till att underlätta utbildningen till reservunderbefäl. Han har funnit god lystring och disciplin, öfningarna i afdelning tillfredsställande, och skjutöfningarna ha lemnat godt resultat. Förordar bättre utrustning.

Major Aschan, som inspekterat öfningarna vid läroverken i Ystad, Lund, Malmö, Kristianstad, Helsingborg, Karlskrona, Wexjö och Halmstad, synes dela den uppfattning om öfningarnas värde, som vid somliga af dessa läroverk blifvit uttalad. Han gifver dock erkännande åt det sätt hvarpå öfningarna blifvit ledda, särskildt vid Helsingborgs och Wexjö h. a. läroverk. För öfrigt vill han ej tillmäta dem stort militärt värde, men förordar deras koncentrerande på 3 veckor efter regementsmötet.

Öfverstelöjtnant, greve F. Cronstedt, som inspekterat öfningarna vid Visby h. a. läroverk, har funnit öfningarna *goda* samt att lärjungarna omfatta dem med flit och intresse.

* * *

Till dessa inspektörernas yttranden skulle kunna fogas en hel del andra från flera forna inspektörer, hvilka uttalar sig berömmande om öfningarna. Vi vilja häribland endast anföra öfverste Wald. Falkmans uttalande. Öfverste Falkman torde vara en af de mest insigtsfulla domarne i denna fråga, då han dels som mångårig ledare af militäröfningarna vid Örebro h. a. läroverk, dels som inspektör af öfningarna inom 4 fördelningen, dels ock som regementschef med uppmärksamhet följt dessa öfningar. Han säger bl. a. att militäröfningarna äro till nytta för pojkarernas fysiska, disciplinära och intellektuella utveckling. De bära god frukt såväl för den rent militära utbildningen som för ynglingarnas uppträdande inom och utom skolan. De ha nytta af dem både till kropp och själ, och öfningarna böra ej borttagas, oaktadt olägenheten att vara af med befäl under regementsmötet.

Öfverste Falkman framhåller såsom öfningarnas uppgift att rycka upp pojkarne, gifva dem

hållning och pli, lära dem älska konung och fosterland, gifva dem den svärförvärfvade skjutkonsten och förbereda dem till underbefäl. Vid en mobilisering skola säkerligen flera lämpligen kunna uttagas till underbefäl. *Öfningarna böra bibehållas och utvecklas.*

Eftersom öfverste Schöning varit den militära auktoritet, hvarpå Hernösands domkapitel och stiftets läroverkskollegier stödt sina fördömande uttalanden, vilja vi här anföra huru den efter öfverste Schöning tjenstförrättande inspektören af öfningarna inom samma stift, öfverstelöjtnant Brandelius yttrar sig härom. Han framhåller att öfningarna gjort ett godt intryck, att de högst väsentligt utvecklats till det bättre de senare åren; att lärjungarna inhemta en god grund i marsch, manöver, gevärsföring och instruktion; att god skjutfärdighet vinnes o. s. v. *Han vill ej vara med om att borttaga dessa öfningar från skolan.*

De öfriga domkapitlens och läroverkskollegiernas yttranden.

Från såväl domkapitlen som samtliga läroverkskollegier inom riket föreligga utlåtanden i frågan om militäröfningarnas *umbärlighet* för skolan, med anledning af Hernösands domkapitels skrifvelse. Att dessa yttranden äro hvarandra diametralt motsatta från olika domkapitel och kollegier bevisar, huru föga frågan blifvit utredd, då den utskickades för svars afgifvande, äfvensom huru oriktigt frågan blifvit formulerad.

Det framgår likaledes af dessa yttranden, att norra och södra Sverige representera de trakter, der man i allmänhet vill ha bort öfningarna, hvaremot man så väl inom hufvudstaden som i mellersta Sverige temligen enhälligt förordar deras bibehållande.

Man kan äfven göra den iakttagelsen att de läroverkskollegier, hvilka yttrat sig till förmån för öfningarnas bibehållande, anslagit en varmt fosterländsk ton och särskildt framhållit vigten af kroppsvård för ungdomen; hvaremot de kollegier, hvilka önska öfningarnas afskaffande, hufvudsakligast framhålla militäröfningarnas intrång på läsningen samt stödja sig på militärers förmenta förkastelse, i det de tagit fasta på det något vågade yttrandet, att »fackmän utan undantag» underkänna öfningarna. Vi hafva i det föregående visat, att fackmän i allmänhet tillmäta dem militärt värde.

På samma gång den åvägabragta rörelsen mot dessa öfningar enligt vår uppfattning är beklagensvärd, torde den dock verka åtskilligt godt, i det den på flera håll åstadkommit alldeles mot-

satt resultat mot det förslagsställarna åsyftat. Långt ifrån att bidraga till militärofningarnas afskaffande, torde dessa härigenom blott ytterligare befästas och förbättras; ty den okloka åtgärden att afhända sig det goda uppfostringselement, som dessa innebära, skall säkerligen icke de, hvilka bära ansvaret för ungdomens uppfostran till medborgare och fosterlandets försvarare, göra sig skyldiga till.

Derigenom att denna fråga blifvit väckt till lif ha flera läroverkskollegier kommit i tillfälle att lemna lika värdefulla som varmhjertade uttalanden i den vigtiga uppfostringsfrågan, hvarur vi här nedan skola gifva några utdrag.

Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk hemställer att Hernösands domkapitels framställning icke må till någon åtgärd föranleda.

Stockholms Norra Latinklärareks lärarekoll. stöder sitt yttrande på gymnastiklärarens kapten Silows, samt förordar att fälttjänst uteslutes från militärofningarna, som böra begränsas till det formella, hvaremot mera tid bör lemnas till målskjutning. Kollegiet förordar vidare uteslutande af all instruktionsläsning. Under förutsättning af dessa ändringar anser kollegiet önskvärdt att *militärofningarna bibehållas*. Såsom skäl anföres deras nytta i fysiskt afseende i det de gifva motvigt till ensidigt intellektuellt arbete. Om militärofningarna inkräkta på ämnesläsningen vore skäl att minska lärokurserna för de högre klasserna, hellre än att släppa från sig detta tillfälle till de kroppsliga förmögenheternas stärkande. Kollegiet förordar, att exercisen får omväxla med *fria lekar*.

Södermalms h. a. läroverkskoll. hänvisar till gymnastiklärarens kapten Amans skrifvelse angående öfningarnas militära värde och instämmer med honom. Ur pedagogisk synpunkt anser kollegiet att militärofningarna, rätt bedrifna, äro till nytta för ungdomen; de utgöra en helsosam motvigt mot stillasittande, åstadkomma bättre hållning, höja pligtkänslan. Kollegiet anser ej någon fara för inkräkningen på läsningen föreligga. Det kan ifrågasättas, om icke minskning i studiearbetet genom militärofningarna är behöflig för ungdomen, och om icke militärofningarnas uppfriskande inverkan kommer studierna till godo genom ökad kroppstyrka och själsspänstighet. På grund häraf och då militärofningarna ha en viss uppfostrande betydelse, förordar kollegiet *deras bibehållande*, påpekar att förbättring af öfningarna ej är utesluten, samt föreslår att *Hernösands domkapitels skrifvelse måtte lemnas utan afseende*.

Kapten Aman yttrar bl. a. att militärofningarna hafva godt inflytande på disciplinen i skolan, att de omfattas med intresse af ungdomen; öfveranstängning förekommer ej, ej heller torde de störa det öfriga skolarbetet; tidsindelningen spelar en vigtig roll.

Realläroverkets i Stockholm lärarekoll. hänvisar angående öfningarnas militära värde till en skrifvelse af gymnastikläraren kapten Mohlin, som koll. anser synnerligen sakkunnig. Kollegiet anser ej välbetänkt att upphäfva en så ung förordning som instruktionen af 1895, samt framhåller, att öfningarna af lärjungarna omfattas med intresse. Kollegiet framhåller vigten af att hafva samlad tid för öfningarna på hösten. Oakadt förlust af tid för läsningen anser koll. att *militärofningarna böra bibehållas*, enär de befordra hurtig-

het, påpasslighet och praktiskhet, samt sålunda utveckla egenskaper som för lifvet äro af värde, men som af den öfriga undervisningen ej tillräckligt tillgodoses.

Kapten Mohlin tillägger dessutom att öfningarna efter nya förordningen kunna bedrifvas bättre än under föregående period och kunna ytterligare förbättras. Det är nyttigt för ungdomen att vänja sig vid praktiska arbeten. Förordar ökad antal befäl. Öfningarna utgöra en lämplig öfvergång från sommarferierna till läsarbetet. *Förkastelsedomens öfver öfningarna är fullkomligt förhastad*.

Direktionen öfver nya Elementarskolan i Stockholm, har endast insändt läroverkskollegiets yttrande. Deri föreslås att *militärofningarna må bibehållas*, under förutsättning att fälttjänst utgår från programmet, hvaremot mera målskjutning förordas. Kollegiets majoritet föreslår att *fria lekar* samtidigt må omväxla med militärofningarna. Häremot reserverar sig rektor och en stark minoritet, enär fria lekar ej höra till militärofningar. Kollegiet uttalar som sin åsigt att dessa öfningars nytta i fysiskt och disciplinärt hänseende är mycket stor, om de ledas rätt. Någon större motvigt mot våra läroverks ensidigt intellektuella arbete än den som ligger i den korta gymnastiklektionen är så nödvändig, att kollegiet håller före att t. o. m. minskning i ämneskurserna vore att föredraga, hellre än att släppa ifrån sig detta tillfälle att tillgodose kroppens utbildning och kroppsförmögenheternas stärkande. På grund häraf föreslår kollegiet, att om än Kongl. Maj:t skulle besluta att borttaga militärofningarna från skolan, det skulle stå det läroverk fritt som så önskar, att bibehålla dem. Rektor tillägger särskildt att hvad beträffar öfningarnas hinder för annan undervisning, så äro dock fördelarna af kroppslig utveckling och disciplin af så stor vikt, att tidsförlusten blir af jembörelsevis ringa betydelse.

Häraf framgår att vid samtliga hufvudstadens fyra stora läroverk erfarenheten visat militärofningarnas värde.

Härtill skulle äfven kunna fogas ett uttalande från f. d. Beskowska skolan i samma anda.

Om vi nu vända oss till landsorten med Stockholm som utgångspunkt, så komma vi först till

Strängnäs domkapitel, som uttalar sig afgjordt och enhälligt för *militärofningarnas bibehållande*, med några erinringar om att de nu göra mindre intrång på studierna än förr. En af domkapitlets ledamöter går ännu längre i det han i en särskild skrifvelse framhåller att om äfven fackmännen *enhälligt* förklarade dessa militärofningar vara för ungdomens militära utbildning gagnlösa, han likväl skulle anse att deras afskaffande vore denna ungdom till skada. *Deras värde* ligger enligt hans öfvertygelse förnämligast i det som framkallat klagomålen, eller just *deri* att de inkräkta på *lästiden* o. s. v. (se bil. I).

Läroverkskollegierna inom stiftet uttala sig i sammandrag sålunda:

Strängnäs läroverkskoll. uttalar sig för öfningarnas *bibehållande* och två ledamöter framhålla att det afbräck de göra på läsningen ej är på långt när så stort som i remisshandlingarna skildras.

Örebro läroverkskoll., som förordar *militärofningarnas bibehållande*, anser den af Hernösands domkapitel uttalade åsigten ej väl grundad, lika litet som öfverste Schönings bifogade utlåtande. Koll. anför det goda resultatet med reservunderbefälsafdelningen vid Lifregementet till fot sistlidne sommar, och anser på den grund, att öfningarna ha militärt värde. Koll. tillmåter öfningarna dessutom stort värde ur icke blott

hygienisk, utan ock ur den allmänna uppfostrans synpunkt, såsom grundläggande ordning, lydnad, vakenhets och pli. Särskildt nyttigt är det att äldre lärjungar få som instruktörer leda yngre och göra sig åtlydda. Icke mindre nyttigt är det för de yngre att lära sig lyda äldre kamrater. Koll. känner intet fall af öfveranstängning. Af de öfriga olägenheter, hvilka i remisshandlingarna anföras, såsom »den skada på ordning och disciplin» öfningarna utöfva, eller »bristande känsla af allvar och ansvar» etc. har koll. ingen erfarenhet. Örebro läroverkskoll. erfarenhet är alldeles motsatt.

Nyköpings läroverkskoll. stöder sitt yttrande på militära auktoriteter och förordar *öfningarnes afskaffande.*

Linköpings domkapitel förordar *militäröfningarnas bibehållande* och säger sig icke vilja tillstyrka deras afskaffande, oaktadt de inkräkta på studierna. Domkapitlet vill icke ens deras inskränkning; men föreslår öfningarnas förläggande till särskild tid i början af höstterminen.

Samtliga läroverk inom stiftet förorda likaledes öfningarnas bibehållande på följande grunder:

Linköpings läroverkskollegium säger att öfningarna, oaktadt de störande inverka på läsningen, dock äro så pedagogiskt goda, att de böra bibehållas. Icke ens gymnastiköfningarna kunna ersätta militäröfningarna ur disciplinärt stärkande och uppryckande synpunkt. De verka motståndskraftigt mot de fysiskt nedrivande verkningarna af studierna.

Koll. framhåller att skjutskickligheten hos läroverkets alumner betydligt ökat, särskildt genom den årligen återkommande täflingsskjutningen i Stockholm. *Detta bör hellsas med glädje af hvar och en som är svensk och önskar så förblifva!*

Krigsstyrelsen tyckes icke underskatta dessa öfningar, att döma af generalorder den 28 mars 1898, deri kraftigare än tillförne bestämmes, huru skall förfaras vid rekrytutbildningen med läroverksundomen.

Koll. finner det *oklokt och egendomligt*, då den nu gällande instruktionen är af så färsk datum och läroverken sålunda först nästa år kunna lemna den första kontingenten, som enligt denna instruktion utbildats, att redan nu, innan förordningen hunnit verka till slut, upphäva densamma. Detta vore en orättvisa mot så väl ungdomen som krigsstyrelsen.

Norrköpings läroverkskoll. förordar *militäröfningarnas bibehållande* samt säger att påståendet att öfningarna hindra studierna ej så litet öfverdrifvits. Förlusten för ämnesundervisningen uppväges af den vinst, som lärjungarna i disciplinärt och fysiskt hänseende inhösta.

Enligt fackmäns utsago underlättas genom dessa öfningar för ynglingarna fullgörandet af deras värnepligt, hvarjemte de derigenom blifva lämpliga till underbefäl. *Alltså förefinnes intet skäl att afskaffa öfningarna.*

Westerviks läroverkskoll., som uttalar sig för *öfningarnas bibehållande*, dock med någon tvekan på grund af anförda militära auktoriteters yttranden, framhåller att militäröfningarna vid skolan ha varit sedda med välvilja under 29 år, icke blott med afseende å deras inflytande på lärjungarna, utan ock i förhoppning att de i sin mån tjena ett älskadt fosterlands försvar. Någon skadlig inverkan på lärjungarnas häg och kraft att sköta studierna har ej vid läroverket förmärkts. — Men om militärer förkasta dem, hvad skola vi då göra?

Linköpings seminariums lärarekoll. förordar *öfningarnas bibehållande*, framhållande att fördelarna uppväga olägenheterna.

Skara domkapitel förordar *militäröfningarnas bibehållande*, samt säger, att om än undervisningen hindras, denna olägenhet kan minskas. Det fosterländska ändamålet är så betydelsefullt, att man gerna må underkasta sig någon olägenhet. Öfningarna öfva godt inflytande på lärjungarnas fysiska utbildning och bidraga till disciplinär uppfostran. *Skulle t. o. m. militära myndigheter underkänna dem, böra de det oaktadt icke afskaffas, utan ändras så att de blifva fullgoda.* Det torde dessutom vara svårt äfven för militära myndigheter att nu bestämdt yttra sig, då den nya instruktionen ej ännu hunnit fullt visa sin verkan. *De böra derföre oförändradt fortgå.*

Skara läroverkskoll., som förordar *öfningarnas bibehållande* och framhåller deras goda inflytande, säger att militäröfningarna gifva bättre än gymnastiköfningarna hållning och takt samt disciplinär uppfostran. Koll. yttrar, liksom domkapitlet, att de böra bibehållas, äfven om militärerna själva skulle underkänna dem, men väl ändras och förbättras, *t. o. m. om man derigenom skulle nödgas minska kurserna i de olika läroämnen.* Militäröfningarna i skolorna ha stort värde icke blott för den fysiska, utan ock för den psykiska och moraliska utvecklingen. Rätt ordnade skola de alltid ha värde för landets försvar.

Wenersborgs läroverkskoll. yttrar sig ej så bestämdt. Meningarna inom kollegiet äro delade, ungefär lika många för öfningarnas bibehållande som för deras afskaffande. Dock tyckes den senare åsigten hafva öfvervigtet.

Karlstads domkapitel tillstyrker *öfningarnas bibehållande*, dock med inskränkning af inspektionerna till hvar tredje år. Domkapitlet framhåller att dessa öfningar äro lika nyttiga för seminarierna som för de allm. läroverken. En ledamot af domkapitlet, lektor Elowson, reserverar sig, i det han säger att fördelen af fysisk utveckling och förmågan att försvara fosterlandet köpes här för dyrt. Militäröfningarna få ej hindra studierna. »Läsa har sin tid och exercera har sin tid.»

Karlstads läroverkskoll., som förordar *militäröfningarnas bibehållande*, säger: Visserligen inkräkta öfningarna något på undervisningen, men som de infalla i början af läsåret, då till följd af examinationen på feriekursen och äfven af andra omständigheter det egentliga skolarbetet ej kommit i full gång, är detta ej vidare kännbart. Dessutom ega militäröfningarna *så stor betydelse* och erbjuda *sådana fördelar*, att det intrång de göra på läsningen ej bör allt för mycket tagas i betraktande.

De utgöra en välbehöflig omvexling och frisk kroppsrörelse i det fria. De gifva lärjungarna *ökad arbetskraft*. Genom punktlig lydnad och uppmärksamhet komma de den öfriga undervisningen till godo.

Militäröfningarna i skolan väcka och underhålla fosterländsk anda. Bättre än genom alla patriotiska tal framkallas denna anda hos ynglingarna genom känslan af att de verkligen, i sin mån, arbeta för fäderneslandets bästa, och medvetandet att de i farans stund kunna något uträtta till dess försvar. Den vackra tanken att de ynglingar som genom statens försorg åtnjuta fördelen af en högre undervisning, också i högre grad än andra böra arbeta på att blifva användbara för sitt lands försvar, får ej vid de allmänna läroverken förkastas.

Militära auktoriteter, till hvilkas omdöme kollegiet sätter stort förtroende, förklara, att skolingdomen genom dessa öfningar erhåller en ingalunda förkastlig militär utbildning.

Karlstads seminarium anhäller att blifva befriadt från öfningarna, hvilket deremot domkapitlet icke vill gå in på.

Kalmar domkapitel anser att öfningarna, oaktadt olägenheter, böra bibehållas, och att man skall afvakta resultatet af 95 års instruktion.

Kalmar läroverkskoll. delar sig i två hälfter, den ena framhåller att något definitivt allmännyttigt omdöme från sakkunnigt håll om öfningarnes värde föreligger icke. Detta ensamt bör vara afgörande för öfningarnas vara eller icke vara.

Den andra hälften, som har en rösts öfvervigt, ansluter sig till Hernösands domkapitels uttalande, att öfningarna äro hinderliga för undervisningen etc., men om de äro värdefulla för landets försvar böra de bibehållas. Båda partierna anse att resultatet af 95 års instruktion bör afvaktas, innan omdöme kan fällas.

* * *

Så långt är allt godt och väl; men om vi nu gå till rikets nord- och syd-, samt ost- och vestkanter, så låter det icke lika hugnesamt för vännerna af militäröfningarna vid våra läroverk.

Lunds domkapitel tillstyrker *militäröfningarnas afskaffande*, dock med bibehållande af målskjutningen.

Lunds läroverkskoll. tillstyrker deras *afskaffande*, utan att ens höra gymnastikläraren, som dock vill ha dem kvar. — Men de inverka störande på läsningen — och det är nog.

Malmö läroverkskoll. tillstyrker likaledes deras *afskaffande*, emedan de störande inverka på läsordningen och förströ pojknarnes sinne från studierna. Häremot har dock rektor och en del af kollegiet reserverat sig.

Kristianstads läroverkskoll. tillstyrker *militäröfningarnas afskaffande*, med undantag af skjutningen. Koll. åberopar kapt. Fleetwoods uppsats.

Karlskrona läroverkskoll. tillstyrker *öfningarnas afskaffande* utan kommentarier.

Helsingborgs läroverkskoll. tillstyrker deras *afskaffande*, ty de taga tid från läsningen.

Ystads läroverkskoll. tillstyrker *öfningarnas afskaffande* på grund af läroverkets gymnastiklärares, kapt. Fleetwoods uppsats.

Lunds seminariums lärarekoll. tillstyrker *öfningarnas afskaffande* med undantag af målskjutningen.

Upsala domkapitel föreslår *öfningarnas afskaffande* af skäl att de ej motsvara ändamålet, ej ega värde för fysisk utbildning och ej äro behöfliga ur disciplinär synpunkt, när gymnastik är bättre.

Upsala läroverkskoll. erkänner att öfningarna de senare åren vunnit i fasthet och intresse; men de störa undervisningen och böra därför *afskaffas*.

Läroverkets gymnastiklärare löjtnant v. Friesendorff, framhåller dock i en särskild skrifvelse öfningarnas värde för såväl skolan som armén.

Gefle läroverkskoll. förordar bibehållande af *målskjutning vid sidan af fäktning*, ur fosterländsk och försvarssynpunkt. Något bestämt yttrande för *afskaffande* eller *bibehållande* lemna koll. icke.

Deremot afgifver en kollegiledamot, lektor Kempff, en skarp reservation mot öfningarnas *afskaffande*, deri

han bl. a. yttrar: Om än öfningarna i någon mån störa läsningen, så göra de det icke mer än gymnastik, sång, ritning o. s. v., för hvilka ämnen läsningen också får maka åt sig. Frågan är underlig: Kan skolan afvara militäröfningarna? Borde heta: Kan ungdomen afvara dem? *Skolan skall gifva allmän medborgerlig bildning och dertill hör förmågan att värna fosterlandet. Öfningarna böra därför anses oundärliga för läroverken!*

Hudiksvalls läroverkskoll. förordar deras *afskaffande*, emedan de menligt inverka på lärjungarnas tankar och intresse hvad beträffar studierna. Koll. framhåller dock målskjutningens värde.

Upsala seminariums lärarekoll. förordar *öfningarnas afskaffande*, men beklagar, att arvodet derigenom berövas gymnastikläraren kapt. Littorin.

Westerås domkapitel instämmer med lärarekollegiernas yttrande och föreslår *öfningarnas afskaffande*.

Westerås läroverkskoll. anser öfningarna hinderliga för läsningen, distraherande och störande. De innebära fara för helsan, när gevären äro för tunga, och då militära auktoriteter utdömt dem, böra de *afskaffas*.

Falu läroverkskoll., som åberopar öfverste Schönings och Umeå läroverkskoll. yttranden, anser öfningarna hinderliga och fullt *umbärliga*, hvarför de böra *afskaffas*.

Wexiö domkapitel tillstyrker *militäröfningarnas afskaffande*.

Wexiö läroverkskoll. säger helt enkelt att läroverket är bäst betjent med *öfningarnas afskaffande*.

Jönköpings läroverkskoll. instämmer i Hernösandskollegiernas yttrande, men betonar än starkare öfningarnas olägenheter och tillstyrker deras *afskaffande*.

Wexiö seminariums lärarekoll. vitsordar att militärintyger funnit öfningarna goda, men förordar dock deras *afskaffande*.

Göteborgs domkapitel tillstyrker *öfningarnas afskaffande*, samt anser gymnastik och lek bättre. Vill dock förorda *målskjutningens bibehållande*. Deremot vill domkapitlet förorda *militäröfningarnas bibehållande vid seminarierna*, der eleverna bättre kunna tillgodogöra sig dessa.

Göteborgs latinläroverkskoll. anser öfningarna visserligen hinderliga för läsningen, dock ej mer än att läroverket »med glädje» skulle underkasta sig olägenheten om de äro af betydelse för försvaret eller lärjungarnes fysiska utbildning. Gymnastikläraren, major Amnell, förklarar dem emellertid ej ega militär betydelse. Kollegiet föreslår, att om läroverket *befrias* från öfningarna, *målskjutningen* dock måtte bibehållas.

Göteborgs realläroverkskoll. föreslår *öfningarnas afskaffande*, deri det understödes af gymnastikläraren, löjtnant Kruse, som ansluter sig till öfverste Schönings yttrande, men framhåller dock *skjutningens värde*.

Halmstads läroverkskoll. anser öfningarna väl ordnade utgöra en helsosam motvigt till ensidigt tankearbete samt ega uppfostrande betydelse; dock förefinnas olägenheter och då militära auktoriteter fränkänna dem militärt värde, äro de för skolan *umbärliga* och böra *afskaffas*.

Göteborgs seminariums lärarekoll. anser militäröfningarna i högre grad utbildande än gymnastik, samt att de gagna eleverna med afseende å deras blifvande verksamhet. De lemna ett godt resultat och böra *bibehållas*.

Mot domkapitlets utlåtande ha domprosten Rosell

och lektor Bellinder afgifvit en reservation, deri de bl. a. yttra: Öfningarna efter nya instruktionen äro för litet pröfvade för att utdömas ur militär synpunkt. De öfva godt inflytande på hållning och utveckling, försiggå i fria luften och kunna ej ersättas af öfningar i illa ventilerade, dammiga gymnastiksalar. Ensamt detta vore så väl nog att ej afskaffa militäröfningarna. Klagomålen öfver rubbningar i skolans verksamhet äro ej af betydelse att vinna vidare afseende, enär öfningarna förläggas till början af läsåret, innan undervisningen kommit i full gång.

Visby domkapitel tillstyrker öfningarnas afskaffande.

Visby läroverkskoll. anser öfningarna hinderliga för skolarbetet samt framhåller det oegentliga att beväringmäns åtnjuta dagafflöning, under det att lärjungarna betala terminsafgifter till bekostande af dessa öfningar. Föreslår att endast målskjutning bibehålles, men frivilligt.

Gymnastikläraren, löjtnant Hellgren uttalar sig i motsatt riktning, förordar öfningarnas bibehållande och framhåller deras värde fysiskt och disciplinärt. Om noggrannhet i kontroll på frånvaro brister, är detta ej öfningarnas fel, utan skolans och i främsta rummet ledarens.

Målskjutningarna äro till oomtvistadt gagn. Äro de stora anslagen till den frivilliga skyttesaken berättigade, äro skjutöfningarna i läroverken det i än högre grad, ty de ske under militärt befäl. Intresset hos lärjungarna är mycket stort, ty hvarje frisk yngling vill lära sig skjuta och exercera, hvarföre förmena dem detta? Lärjungarna tillgodogöra sig öfningarna väl. Förordar någon ändring i öfningarnas ordnande.

En sammanfattning af domkapitelns och läroverkskollegiernas yttranden gifva vid handen att *sju* domkapitel och direktioner uttala sig för och *sex* mot militäröfningarnas bibehållande; nämligen Strängnäs, Linköpings, Skara, Karlstads och Kalmar domkapitel samt direktionerna för Stockholms stads undervisningsverk och för nya Elementarskolan för; Lunds, Upsala, Westerås, Wexiö, Göteborgs och Visby domkapitel mot.

Se vi till läroverkskollegiernas yttranden, så finna vi att 14 läroverkskollegier uttala sig för och 23 mot militäröfningarnas bibehållande, samt att 4 uttala sig för deras delvisa afskaffande eller bibehållande. Derjemte är att observera att inom flera läroverkskollegier, som uttalat sig för öfningarnas afskaffande, reservanter finnas, samt att en del kollegier uttalat sig för målskjutningsöfningarnas bibehållande.

Slutanmärkningar.

Under förutsättning att militäröfningarna komma att bibehållas vid de högre allm. läroverken skola vi nu till sist framhålla hvilka förändringar och förbättringar som äro önskvärda och möjliga och i sammanhang dermed göra några erinringar. Åtskilliga brister kunna ju förefinnas, dock icke större än att de lätt afhjelpas om god vilja fins.

Hvad beträffar *instruktionen af 1895*, så bör den med detta årets utgång vara så pröfvad att man må kunna bedöma i hvilka stycken den brister, då en omarbetning torde vara behöflig. Att den anbefaller något för omfattande öfningar för att grundligt medhinnas på den anslagna tiden framgår af flera gymnastiklärares yttranden.

Något mera underbefäl till de större läroverken bör kommenderas. Dessa instruktörer böra ej ombytas fullständigt hvarje år. Ledaren bör helst vara densamme flera år å rad.

Klagomålen öfver olägenheten att afvara dessa instruktörer under regementsmötet anse vi ej vara så alldeles befogade. Det vore bra illa bestådt med ett regementes expansionskraft vid en blifvande mobilisering, om tre à fyra korpralers och underofficerares frånvaro från regementsmötet skulle inverka det allra minsta på öfningarna under detsamma. Vi tro det icke. Dessutom är det för dessa underofficerare och korpraler mycket nyttigt och utbildande att under dessa få veckor föra detta ganska svåra befäl öfver skolynglingar.

Tiden för öfningarna bör öfver hela riket förläggas till hösten, omedelbart vid terminens början och koncentreras på tre veckor med tre timmars militäröfningar per dag,

Fullständig utrustning med fullgoda gevär, lifremmar, patronväskor, bajonettbaljor m. m. bör för hvarje skolas lärjungar anskaffas.

Till den *reservunderbefälsskola* som under rekrytmötet bildas vid regementena, böra endast de lärjungar från de h. a. läroverken uttagas, hvilka fullständigt genomgått militäröfningarna vid resp. läroverk. Nu är det många studenter, hvilka varit helt och hållet eller delvis befriade. En och annan privatist, som ej ens tillhört något allmänt läroverk förekommer äfven. Till kategorien af reservunderbefälsämnen ha t. o. m. inrangerats somliga, hvilka ej tagit studentexamen. En del värnepliktiga studenter ha under ett eller flera år tillhört universitetet, der de ej erhållit någon öfning alls. Man bör alltså taga reda på huru många år som förflutit sedan de deltog i skolans militäröfningar. Exersitiemästaren vid universitetet kunde mycket väl, då ju studenterna nästan ej öfva gymnastik, lemna de studenter som ej ingått i värnepligtsåldern någon öfning i målskjutning och exercis.

Om befälhafvarne, som haft reservunderbefälsämnen om hand vid regementena, ej beaktat dessa faktorer, så kan ej något egentligt afseende fästas vid på lösa grunder fotade omdömen.

Ledaren af militäröfningarna vid läroverken bör för hvarje lärjunge som fullständigt genomgått dessa, lemna ett *lämplighetsbetyg för utbild-*

ning till reservunderbefäl. I detta kan också ingå en uppgift om de varit använda som instruktörer. Detta intyg, verifieradt af inspektören, skall den värnepligtige uppvisa för inskriptionsnämnden, som på grund deraf inskrifver honom som reservunderbefälsämne.

Dessa sålunda uttagna värnepligtige borde, i likhet med velocipedordonnanserna, *öfvas fördelningsvis* och fullgöra sina 68 dagar under första året och de hvilka efter dessa öfningar anses lämpliga, böra tjenstgöra som underbefäl andra årets öfningar. Eller ock fullgöra sin värnepligt på ett år. Det kan också ifrågasättas om det icke vore klokt att studenterna inkallades samma år de tagit studentexamen, oberoende af åldern.

En dylik anordning skulle helt visst ytterligare öka intresset för öfningarna, och ett ganska dugligt, intelligent och hurtigt reservunderbefäl erhållas.

Hvad slutligen *skjutöfningarna* beträffar, så har ingen, hvilken ståndpunkt i frågan han än må ha intagit, kunnat förneka deras militära och fosterländska betydelse. Många ha derföre med skäl yrkat på dessa öfningars ytterligare utveckling.

Att nu vilja borttaga denna institution, som under 30 år varit ansedd god, utan att sätta något annat i stället, är bestämdt icke välbetänkt. Hur skulle det låta om t. ex. vännerna af militäröfningar och fria lekar skulle draga i härnad mot gymnastiken och säga: kroppsöfningarna i friska luften äro värdefullare, bort med gymnastiken, som också inkräktar på läsningen, och gif oss mera tid till exercis och lek. Man skulle säga det vore vanvettigt — och likväl fins det pedagoger som resonnera så, hvilket framgår af mer än ett yttrande.

Skolan skall dana ungdomen till män, d. v. s. till fysiskt och andligt kraftiga och handlingsfärdiga menniskor, skickade att kämpa lifvets strid. Alltså, hvarje insats i denna riktning tillhör skolan. Militäröfningarna bidraga härtill, lika visst som de väcka nationalanda och fosterlandskärlek. Fosterlandskärlekens lifgifvande ström skall ha sin upprinnelse i skolan. Hvarje litet källsprång som kan gifva tillflöde åt denna ström bör noga vårdas och ej tilltäppas. Kärleken till eget land och pligtkänslan att vilja försvara det, skall ligga som en kraftgördel om hvarje svensk. Hvad vi i vår uppfostran behöfva det är — *mera helse, mera kraft* både i kropp och själ.

Stockholm den 4 februari 1899.

V. G. Balck.

Sekreterare i Fören. f. befrämj. af skolungd. vapenöfningar.

Bil. I.

Lektorn af Sillén anförde: »I likhet med Domkapitlet hyser jag den åsikten att militäröfningarna icke böra afskaffas. Men då jag icke kunnat instämma i den motivering, på hvilken Domkapitlet grundar sitt uttalande, anhåller jag att få anföra följande.

För mig har frågan om dessa öfningars militäriska värde — jag menar deras *omedelbara* värde för landets försvar — endast underordnad betydelse. Afven om fackmännen enhälligt förklarade dem vara för ungdomens militäriska utbildning gagnlösa, skulle jag likväl anse, att deras afskaffande vore denna ungdom till skada.

Deras värde ligger enligt min öfvertygelse för det första just i det, som framkallat klagomålen, just däri, att de »inkräkta på lästiden». Anser man, att det mått af andligt arbete, som pålägges lärjungarna, är för stort för ungdom under uppväxttiden — och att det är för stort, därom är jag öfvertygad — så måste man med glädje och tacksamhet se en del af arbetstiden använd till stärkande kroppsöfningar. Det är visserligen möjligt, att det kunde finnas andra öfningar, som voro ännu ggneligare än exercis och målskjutning. Det är mycket möjligt, att lekplanen skulle ge oss kraftigare män än exercisfältet, kanske til och med bättre soldater. Men nu är det icke fråga om att välja mellan två goda ting, utan att söka få behålla det goda vi redan ha, det enda vi för närvarande kunna hoppas få. Ty det är nog alldeles säkert, att, om militäröfningarna nu borttages, skulle intet motsvarande komma i stället. För att bli öfvertygad därom behöfver man blott taga kännedom om orsaken till missnöjet med dess öfningar. Man vill ha bort dem, icke för att ersätta dem genom andra, bättre idrottsformer utan för att låta lärjungarna läsa så mycket mera.

Men härtill kommer, för det andra, en sak, hvars vigt man icke synes ha tillbörligt uppskattat. Till ungdomens fysiska uppfostran hör — jag ville säga: borde höra — icke blott gymnastik och lek utan också kroppsligt arbete. Man gör icke nog, om man ger gossen en stunds gymnastik dagligen, icke ens om man dessutom lagar, att han får tid till lek, och verkligen lyckas få honom att leka. Det är icke nog att sörja för hans fysiska hälsa, vi böra också sörja för hans fysiska utbildning, det vill säga lära honom att till verkligt arbete använda sina kroppsliga krafter och vänja honom vid verkligt kroppsarbete. Hvilken betydelse det kroppsliga arbetet kan få för uppfostran, huru det kan utbilda icke blott öga och hand, utan förstånd och vilja; hvilken glädje det kan skänka gossen, som där, och endast där, kan få erfara tillfredsställelsen att verkligen uträtta någonting — därom behöfver jag icke här tala. Jag ville blott antyda, att den enda möjligheten att utan fara för de ungas sedliga lif minska det intellektuella arbetets tryck, det är att låta det kroppsliga arbetet fylla en del af deras tid. Men om nu detta arbete har ett så stort värde, om det är ett önskningsmål, att det finge sitt rum bland skolans undervisningsämnen — hur kan man då vilja släppa den början härtill, som vi ha just i de militära öfningarna. Ty dessa öfningar äro ingen lek och kännas icke heller af gossen som en lek. De äro ett arbete, ett ofta tålamspröfvande arbete för ett allvarligt ändamål. Om nu detta mål vinnes eller icke, det betyder naturligtvis i detta sammanhang intet. Det är nog, att gossen känner sig arbeta och, som jag hoppas, någon gång slita litet

ondt för att uppnå det allvarliga ändamålet. Vål är det sant, att vapenöfningar icke äro den bästa möjliga form af kroppsligt arbete. Långt derifrån: det vore helt visst ändå bättre att lära gossen bruka hacka och spade eller såg och hyffel än att lära honom sköta geväret. Men här gäller hvad som nyss sadet: att vi icke ha att välja det bättre af två goda ting, utan endast att söka få ha i behåll det goda vi redan äga. Införandet af militära öfningar var det första försöket att af den högre skolans alla lärjungar kräva ett verkligt arbete, som icke var af rent intellektuell art. Jag tror, att häri ligger dessa öfningars största betydelse, och jag vågar hoppas, att denna ringa början skall få större och välsignelserikare följder.

I detta hopp och i den fasta öfvertygelsen att skolan nu gör mycket för litet för sina lärjungars fysiska uppfostran instämmer jag i Domkapitlets uttalande, att militäröfningarna vid de högre läroverken böra bibehållas.

Bilaga II.

Af gymnastikläraren herr kapten Ol. Bratt ombedd att yttra mig om skolungdomens militäröfningar, får jag härmed anföra följande. Såsom läkare måste jag dock hufvudsakligen hålla mig till frågans sanitära sida och, då den mig tillmätta tiden är knapp, måste mitt anförande också bli kort.

Militäröfningarna föregås, såsom känt är, af läkarebesigtning, och då jag, såsom gammal skolläkare, har någorlunda god kännedom om lärjungarnes i Wexjö helsotillstånd, har ingen härstädes fått deltaga i dessa öfningar, utan att han egt tillräckliga kroppskrafter. Jag kan ock intyga, att de flesta gerna deltaga i dessa öfningar, och jag har t. o. m. ej alltid kunnat neka en del småväxta och spensliga gossar att deltaga, då de enträget yrkat derpå. Faran är ej heller stor. De ha fått bära karbin i st. f. gevär, och då läraren väl känner hvad de tåla, har någon öfveranstängning ej kommit ifråga. En viktig faktor att lägga märke till är att dessa öfningar försiggå ute i det fria och åtminstone för de yngre ej kunna betraktas som tvångsöfningar. Kunde skolungdomens gymnastiköfningar försiggå ute, skulle äfven dessa intressera mera än nu är fallet och antalet befriade skulle då ock bli mindre än nu. Viktigt är ock att ihågkomma, att militäröfningarna blott pågå en kortare tid, 5 veckor med 12 tr. i veckan, i början af höstterminen, då lärjungarnes helsotillstånd är det bästa, och att de deri deltagande hafva omkring 6 fritimmar i veckan och

under tiden äfven äro befriade från gymnastiken. Till den senares nackdel kommer ock, utom att den försiggår inom hus, att den omedelbart antingen föregås eller efterföljes af 2 à 3 timmars intellektuella öfningar. Detta är mera än flertalet skolynglingar tål vid, och derföre klagas, och ej utan skäl, öfver att man tillmäter dessa annars så helsosamma öfningar en så dålig plats i skolschemat. Under terminerna, efter mönsterringen, måste derföre också många befrias från gymnastiken, hvilket deremot sällan är fallet med militäröfningarna.

Detta m. m. har jag utförligt refererat i min reservation till flickskolekomiténs betänkande. Men ingen har frågat derefter, lika litet som man fäst nödigt afseende vid den till läroverkskomiténs betänkande fogade redogörelsen för den hygieniska undersökningen. Sådant lägges *ad acta* och man fortgår utan betänkande i de gamla hjulspåren.

Nu vill man ock utdöma skolungdomens militäröfningar, på den grund att de skulle vålla öfveranstängning och störa läsordningen i skolan. Det senare påståendet har åtminstone något skäl för sig, ehuru lätt öfvervinneligt, men mot det förra vill jag inlägga en allvarlig protest, till den kraft och verkan den hafva kan.

Om militäröfningarna vållade öfveranstängning, skulle lärjungarna ej, såsom nu, gerna deltaga deri och t. o. m. bedja att få vara med. Sådant eger ej rum beträffande gymnastiköfningarna, ty dessa äro verkligen, på förut anförda grunder, för en stor del lärjungar öfveranstängande. Om dessa öfningar utfördes i det fria eller i luftiga och ljusa salar och omvexlande med militäröfningar och fria lekar, skulle man möjligen kunna uppnå det med dem afsedda målet — en kraftig motverkan mot skolungdomens stillasittande tankearbete. De skulle på sådant sätt, och i synnerhet om de åtföljdes af ett uppriskande bad, något närma sig den atenska ungdomens med rätta så lofprisade gymnastiska öfningar.

På grund af hvad jag nu i korthet och förut offentligent yttrat, kan jag ej vara med om att utdöma skolungdomens militäröfningar, utan anser jag dem tvärtom i både fysiskt och psykiskt hänseende vara i hög grad stärkande och äfven väl behöfliga — åtminstone tills vidare eller tills man bättre än nu tillgodosett skolungdomens uppfostran i fysiskt hänseende.

Wexjö den 3 november 1898.

A. E. Goldkuhl.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, with some lines appearing as distinct headings or sub-sections. The ink is very light and the paper is aged and stained.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, with some lines appearing as distinct headings or sub-sections. The ink is very light and the paper is aged and stained.